

Vlaams
Parlement

vergadering **C218**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn

van 11 mei 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Hermes Sanctorum-Vandevoorde aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over veetransport naar Turkije – 1969 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over dierenwelzijn tijdens internationaal transport van levende dieren vanuit België – 1976 (2015-2016)	4
VRAAG OM UITLEG van Gwenny De Vroe aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over de positieve lijst voor reptielen – 2011 (2015-2016)	7
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over bouwadvies door de Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen – 1867 (2015-2016)	8
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over autodeelsystemen met elektrische voertuigen – 1785 (2015-2016)	10
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het aandeel biogeen in restafval – 1804 (2015-2016)	13
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over stimuli voor bedrijven om meer te investeren in installaties voor zonne-energie – 1854 (2015-2016)	16
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over bijkomende gemeentelijke voorwaarden voor windmolenprojecten – 1855 (2015-2016)	19
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de Duurzaamheidsmeter Wijken – 1871 (2015-2016)	24
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de slimme meters – 1873 (2015-2016)	26
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energievisie en het energiepact – 1875 (2015-2016)	29

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over marktbedreigingen voor fotovoltaïsche zonnepanelen en de logica achter de interne opbrengstvoeten (IRR) voor de verschillende technologieën inzake hernieuwbare energie – 1883 (2015-2016)	30
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de impact van de studie van Elia over de nood aan 'adequacy' en aan flexibiliteit in het Belgische elektriciteitssysteem – 1891 (2015-2016)	33
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energieonafhankelijkheid van gemeenten – 1939 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over energieonafhankelijke gemeenten – 1953 (2015-2016)	36
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over woningkwaliteit, meer bepaald wat energierenovatie betreft – 1940 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energieprestaties van gebouwen – 1968 (2015-2016)	41
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over certificaten van bekwaamheid voor installateurs van groene-energiesystemen – 1772 (2015-2016)	45
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het weergeven van renovatiekosten in het energieprestatiecertificaat (EPC) – 1773 (2015-2016)	47

VRAAG OM UITLEG van Hermes Sanctorum-Vandevoorde aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over veetransport naar Turkije – 1969 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over dierenwelzijn tijdens internationaal transport van levende dieren vanuit België – 1976 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Sanctorum heeft het woord.

Hermes Sanctorum-Vandevoorde (Groen): Minister, sinds het indienen van deze vraag is er al veel gebeurd. Op 8 april vertrok vanuit België een transport met 70 runderen richting Turkije. Die vrachtwagen werd tot stilstand gebracht aan de Bulgaars-Turkse grens op 13 april. Die dieren hebben daar wekenlang vastgezet. Uiteindelijk is de zaak opgelost geraakt. Ik hoop dat eenieder zijn of haar rol heeft gespeeld in het diplomatieke spel. Het is in elk geval een goede zaak dat die dieren uiteindelijk zijn bevrijd. Het was wel heel absurd dat door een of andere juridische kwestie die dieren zomaar vast hebben gezeten onder verschrikkelijke omstandigheden.

Het is wel een goede aanleiding om de veetransporten in het algemeen binnen Europa of vanuit Europa naar Turkije onder de loep te nemen. Langeafstands-transporten worden al lang als een probleem erkend. Sinds vorig jaar is er zelfs sprake van nog meer Belgische export van vee naar Turkije door een in november afgesloten bilateraal akkoord. Het is blijkbaar de bedoeling om nog meer te exporteren vanuit Europa richting Turkije. Ik heb sowieso vragen bij grootschalige vleesexport, maar als het gaat om levende dieren, dan zie ik daar echt de meerwaarde niet van in. Toch is dat blijkbaar een strategie waarvoor is gekozen, zij het wel niet door u maar waarschijnlijk door uw federale collega. Het is in elk geval een feit voor ons land.

De Nederlandse organisatie Eyes on Animals publiceerde onlangs nog een rapport waaruit diverse schendingen van het dierenwelzijn worden opgetekend: "Uit ons recent onderzoeksrapport over de langeafstandstransporten tussen de EU en Turkije van 2010 tot 2015 blijkt dat bij maar liefst 70 procent van de geïnspecteerde diertransporten de Europese transportverordening 1/2005 wordt overtreden." Er is wel degelijk een probleem. Nederland, Duitsland, Denemarken en Zweden hebben de Europese Commissie intussen al gevraagd om regelgeving betreffende het vervoer van levende dieren te herzien.

Hoe staat u als minister van Dierenwelzijn tegenover het toenemende veetransport vanuit Vlaanderen naar Turkije? Zijn de courante welzijnsproblemen u bekend? Hoe staat u tegenover langeafstandstransporten van dieren in het algemeen? Zal de Vlaamse Regering daarin een rol vervullen, hetzij stimuleren, hetzij hopelijk ontmoedigen? Steunt u het initiatief van Nederland, Denemarken, Duitsland en Zweden? Ik denk dat Europees overleg wel wenselijk is. Zult u er bij de Europese Commissie op aandringen om de langeafstandstransporten van vee aan banden te leggen?

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, ik val niet graag in herhaling en sluit me aan bij de vragen van de heer Sanctorum. Ik heb nog een bijkomende vraag. Hoe

bent u op de hoogte gesteld van de problemen met dat bepaalde transport? Wat hebt u ondernomen om dat probleem opgelost te krijgen?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het is natuurlijk niet voor het eerst dat er klachten inzake dierenwelzijn worden geformuleerd ten aanzien van transporten richting Turkije. Deze problematiek sleept al lang aan. De oorzaak ligt meestal bij de zeer strikte toegangsvoorwaarden die Turkije oplegt en de wijzigingen die soms plaatshebben.

Ik erken dat ik ook niet onverdeeld gelukkig was met het akkoord dat federaal minister Borsus eind vorig jaar sloot inzake de export van levende runderen naar Turkije. Het is evident dat het dierenwelzijn absoluut gebaat is bij zo kort mogelijk transport en het slachten van de dieren zo dicht mogelijk bij de vertrekplaats. Slachtdieren zouden erbij gebaat zijn als zij in het dichtstbijzijnde slachthuis geslacht zouden worden in plaats van eerst een lang transport te ondergaan.

Daarnaast heeft de praktijk intussen geleerd dat de huidige transportverordening die op Europees niveau bestaat, aan herziening en evaluatie toe is. Er gelden meerdere interpretaties, bijvoorbeeld op vlak van het attest vakbekwaamheid. De lidstaten interpreteren de berekening van de transporttijd ook verschillend. Er is een uitspraak van het Europees Hof aangaande het transport per schip, waarbij men concludeerde dat de transporttijd per schip niet mocht worden meegerekend in de totale transporttijd. Er zitten dus nog heel wat moeilijkheden in. Ik acht het zinvol, samen met andere lidstaten die deze vraag ook hebben gesteld, om de verordening te evalueren en te herzien.

We hebben daarvoor een initiatief genomen, in overleg met het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Die procedure loopt nu. We zouden gezamenlijk de vraag stellen aan de Europese Commissie, samen met Nederland, Zweden, Duitsland en nog twee andere lidstaten. Er is dus overeenstemming met die lidstaten en ook op Belgisch vlak. Het moet enkel nog worden geformaliseerd. In de gesprekken tussen de kabinetten is er principieel eensgezindheid met de Waalse en Brusselse collega.

In dit specifieke geval ging het over runderen die werden tegengehouden aan de Turkse grens wegens een onduidelijk zicht op de gezondheidsstatus. Die runderen waren op 8 april vertrokken uit België en werden op 13 april geblokkeerd aan de grens tussen Bulgarije en Turkije. Ik ben pas op 22 april gecontacteerd door de vervoerder over de problematiek. Dan heeft mijn kabinet onmiddellijk contact opgenomen met federaal minister Borsus, met de Turkse ambassade en rechtstreeks met het Turks ministerie van Landbouw om te proberen een oplossing te vinden. Dat heeft er uiteindelijk toe geleid dat de dieren zijn afgeladen en overgebracht naar een boerderij in Turkije. Mijn eerste bezorgdheid op dat vlak was dat we moesten voorzien in een mogelijkheid om die dieren te kunnen afladen. Er was een heel praktisch probleem dat er geen mogelijkheid was om die dieren af te laden, los van de discussie over hun finale bestemming.

Ook op dat vlak moeten we de exporteurs responsabiliseren. Zij weten dat er zich soms problemen kunnen voordoen op de grens met Turkije. Het is niet de eerste keer dat dit gebeurt en dat er strenge controles zijn. Zij moeten zich verzekeren van het voldoen aan de voorwaarden die worden gesteld door de Turkse overheid. Verder moet men ook steeds een noodoplossing achter de hand houden. Men weet dat men dieren kan afladen indien er zich problemen zouden voordoen aan de Turkse grens.

De voorzitter: De heer Sanctorum heeft het woord.

Hermes Sanctorum-Vandevoorde (Groen): Minister, ik weet dat het niet uw bevoegdheid is. Uw federale collega heeft de zet gedaan in verband met dat bilateraal

akkoord. Ik ben blij dat er al intergouvernementeel overleg is om aan te dringen bij Europa. Alleen hoop ik dat het tot een resultaat zal leiden. De verdeling van bevoegdheden wordt vaak ingeroepen als reden of excuus waarom er geen voortgang wordt gemaakt. Ik hoop dat het tot resultaat zal leiden. Ik wens u in elk geval veel succes met het overleg.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): In deze concrete casus is het 'eind goed, al goed'. Het heeft dan wel veel te lang geduurd, maar de beesten zijn uiteindelijk afgeladen en staan nu in Turkije.

Minister, ik dank u voor uw tussenkomsten in dat dossier en om al het nodige te doen om dat zo snel mogelijk op te lossen.

Voor de rest ben ik ook blij te horen dat er inderdaad overleg is en dat er een standpunt zal worden geformaliseerd binnen België om er dan bij Europa op aan te dringen dat we dat moeten herzien en evalueren.

Ik hoop dat het zo snel mogelijk wordt geformaliseerd zodat we ons zo snel mogelijk kunnen aansluiten bij de andere landen die daar binnen Europa vragende partij voor zijn.

Tinne Rombouts (CD&V): Ik sluit zelf graag aan bij de vraagstelling. Het is belangrijk dat er op elke positie goede en strenge controles zijn. Er is inderdaad altijd een bepaald risico dat er fouten zouden worden vastgesteld. Het is belangrijk dat er dan op een zo kort mogelijke manier in een oplossing kan worden voorzien, alleszins voor de dieren. Er is nu een lange periode overheen gegaan. Is er ook reeds bepaald dat, als er zulke vaststellingen gebeuren in bepaalde landen, er bepaalde noodprocedures kunnen worden ingeroepen bij dergelijke lange periodes van onzekerheid? In dit geval was er een praktisch probleem, maar ik kan mij voorstellen dat er in bepaalde landen misschien effectief een administratief probleem is. Je kunt dieren inderdaad niet zomaar overal een plaats geven.

Is het een optie om eventueel in noodprocedures te voorzien, bijvoorbeeld aan grenzen? Kan dat worden meegenomen in het overleg?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Eigenlijk moet er vandaag al altijd in de mogelijkheid worden voorzien dat die dieren kunnen worden afgeladen. Men had daar dus eigenlijk in moeten voorzien.

Daarom geef ik u mee dat de transporteurs daar ook op letten, dat men dat bij voorbaat weet, dat men zich indekt en zich op voorhand vergewist van de toestand daar. Zo is er de mogelijkheid, wanneer er zich problemen zouden voordoen, dat die dieren kunnen worden afgeladen. Die boodschap wil ik meegeven, dat daar een verantwoordelijkheid speelt.

In functie van dierenwelzijn is de regel heel eenvoudig. In dezen ging het over mestdieren die nog niet geslachtsrijp waren. Het waren vleesdieren die nog moesten worden gemest. Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn ben ik sowieso van oordeel dat, hoe korter de transporttijd en hoe dichter de slachtplaats, hoe beter.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Gwenny De Vroe aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over de positieve lijst voor reptielen – 2011 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, recent heb ik u al meermaals bevraagd over deze materie. Ik verwijs naar mijn schriftelijke vraag 854 van 17 maart. Ondanks het feit dat er al jarenlang een ontwerprijst bestaat, antwoordt u dat er “momenteel geen positieve lijst bestaat”. Formeel klopt dat, maar informeel blijken de kaarten anders te liggen en wel in die mate dat de bewuste informele lijst, die destijds door de bevoegde minister van Dierenwelzijn op federaal niveau niet aanvaard scheen te zijn, tot commotie leidt bij reptielenhouders en –handelaars. Dat komt vooral omdat het opzet van de lijst die u in gedachten houdt naar verluidt hele groepen van reptielen zal uitsluiten in plaats van enkel de soorten die wel problematisch zijn om door particulieren gehouden te worden.

Met betrekking tot de situatie in onze buurlanden – daar stelde ik een vraag over – Nederland en Duitsland klopt het dat zij niet beschikken over een positieve lijst, maar ook hierbij hoort de volgende kanttekening: naar ik verneem, beschikken de verantwoordelijke administraties daar wel over een uitgebreide lijst met soorten van reptielen die mogen worden verhandeld.

Naar aanleiding van uw antwoord, minister, kregen wij allemaal een mail van de voorzitter van Terra vzw waarin beweerd wordt dat uw antwoord manifeste onwaarheden bevat: “(...) bij de neus wordt genomen met valse informatie vanwege sommige partijdige dierenartsen-ambtenaren en -kabinetsleden”. De informatie die u van hen ontvangt, heet ‘eenzijdig’ te zijn en het standpunt van de grote groep wetenschappers, experts, handelaars en liefhebbers wordt valselijk genegeerd en komt helemaal niet aan bod in de discussie. De vereniging Terra klaagt in essentie het gebrek aan overleg aan en, in zoverre overleg heeft plaatsgevonden, het pro-formakarakter ervan. Daarom overweegt de vereniging klacht in te dienen tegen de partijdigheid van de betrokken dierenartsen in de administratie en op uw kabinet.

Minister, wat is de stand van zaken? Wat is de vooropgestelde timing met betrekking tot het opstellen van een positieve lijst voor reptielen?

Wat zullen de precieze criteria zijn waarop de positieve lijst zal worden gebaseerd?

Zult u constructief overleg opstarten met de vertegenwoordigers van reptielenhouders en verkopers en hun effectief inspraak geven bij het opstellen van dergelijke positieve lijst?

Zal de positieve lijst ruimte laten voor voldoende nuance, meer bepaald dat er niet meteen hele groepen van reptielen worden uitgesloten, maar enkel die soorten binnen de groep waarover consensus is dat ze niet door iedereen kunnen worden gehouden?

Hoe pareert u de beweringen dat uw administratie en kabinetsmedewerkers eenzijdige en zelfs valse informatie zouden geven?

Zal er binnen de Raad voor Dierenwelzijn een werkgroep worden opgericht met werkelijke vertegenwoordigers van de experts, handelaars en liefhebbers, waarin een betere wetgeving omtrent dierenwelzijn voor reptielen zal worden uitgewerkt?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: In het verleden werd altijd overleg gepleegd met experten, liefhebbersverenigingen en anderen. Begin dit jaar vond op mijn kabinet ook een overleg plaats met een vereniging van terrariumliefhebbers. Recent ontving ik van hen een voorstel voor een positieve lijst van reptielen. Dit wordt momenteel grondig geanalyseerd door de dienst Dierenwelzijn.

Voor de opstelling van een positieve lijst van reptielen worden maximaal objectieve wetenschappelijke criteria gebruikt. Die lopen gelijk met de criteria die worden gebruikt voor het opstellen van de positieve lijst van zoogdieren. Het gaat hierbij om de eisen die de soort stelt aan zijn huisvesting en verzorging, de mate waarin de soort gevaarlijk is voor de mens, het risico op overleving in de natuur en de vlotte beschikbaarheid van literatuur over het houden van de soort. Ingeval van twijfel wordt het voordeel aan het dier gegeven en wordt de soort niet opgenomen in de lijst. Enkel de soorten waarvoor vaststaat dat ze gehouden kunnen worden zonder reëel risico voor het welzijn en de gezondheid van de dieren zullen dus op de positieve lijst terechtkomen.

Ik heb aan de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn gevraagd om de materie onder de loep te nemen. Zij zijn natuurlijk autonoom inzake hun werking. De werkgroep is samengesteld en bepaalt zelf zijn agenda en prioriteiten.

Ik heb de mail waarnaar u verwijst, met enkele hoogdravende stellingen, en waarin inderdaad beweerd wordt dat ik verkeerd geïnformeerd word en dat ik op mijn beurt anderen verkeerd informeer, ook ontvangen. Deze mail is echter duidelijk gebaseerd op een foutieve interpretatie van mijn antwoord op uw schriftelijke vraag. Mijn kabinet heeft onmiddellijk contact opgenomen met de auteur van deze mail, en die erkende dat er een misverstand in het geding was.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gweny De Vroe (Open Vld): Ik dank u voor het antwoord, minister. Uiteraard is het goed dat er wordt overlegd. Het is goed dat u na mijn schriftelijke vraag en de ontvangst van die bewuste e-mail uw kabinet hebt opgedragen om met hen contact op te nemen. U weet dat ik een voorstander ben van overleg. Ik ga ervan uit dat u na ontvangst van de lijst met de betrokkenen zult overleggen. Alleszins vraag ik dat u dat doet. Ik ben ook tevreden dat u aan de Raad voor Dierenwelzijn hebt gevraagd om zich over het probleem te buigen. Ik zal dat dossier uiteraard blijven opvolgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over bouwadvies door de Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen – 1867 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, het is mij een eer als allereerste u als nieuwe minister een vraag te mogen stellen. Mijn fractie wenst u nogmaals geluk voor uw aanstelling.

Mijn vraag gaat over de Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen. In elke provincie werd een provinciaal Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen opgericht. Zij verstrekken informatie, adviseren, delen praktijkervaringen, enzovoorts. De Vlaamse verankering zorgt voor een horizontale informatie- en praktijkuitwisseling.

De steunpunten hebben al meer dan hun nut bewezen. Begin dit jaar besliste minister-president Geert Bourgeois nog om de ondersteuning van deze provinciale steunpunten voort te zetten tot het eind van deze regeerperiode. Hij deed dat op basis van een evaluatie van die provinciale steunpunten. Bovendien merkte hij op dat hij raakvlakken en samenwerkingsopportunities zag met de activiteiten rond het Renovatiepact. Het is de bedoeling van dit pact om de renovatiegraad van het Vlaams woningpatrimonium te verhogen en de energieprestatie ervan te optimaliseren.

Minister, u weet wellicht dat we in deze commissie al verschillende keren hebben gedebatteerd over renovatieadviezen, over de manier waarop we het energieprestatiecertificaat (EPC) kunnen opwaarderen, enzovoorts. Mijn vragen peilen naar de mogelijkheden om de steunpunten daarbij te betrekken. Welke rol ziet u weggelegd voor de Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen in het kader van het Renovatiepact? Meer dan tweehonderd Vlaamse steden en gemeenten zijn actief in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden wonen. Zij worden vaak met vragen omtrent verbouwen geconfronteerd en werken op dat vlak ook samen met de steunpunten. Hoe vat u de rol op van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden wonen in het kader van het Renovatiepact?

Kunt u zeggen hoeveel renovatieadviezen de verschillende provinciale Steunpunten Wonen en Bouwen de voorbije jaren hebben gegeven? Welke conclusie verbindt u aan deze gegevens? Hoe beoordeelt u deze renovatieadviezen? Voldoen ze aan het renovatieadvies dat in het Renovatiepact wordt beoogd? Kunt u toelichten wat de stand van zaken is inzake werf 3 van het Renovatiepact betreffende de uitwerking van het renovatieadvies?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Voorzitter, collega's, mevrouw Taeldeman, u stelt me als eerste een vraag in deze commissie. Dat schept een band die eeuwig zal blijven duren. Niemand kan ooit nog uw plaats innemen. *(Gelach. Opmerkingen van Robrecht Bothuyne)*

Mijnheer Bothuyne, ik ben al erg tevreden dat niet u de eerste vraag hebt gesteld. *(Gelach)*

Vertegenwoordigers van de Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen nemen inderdaad actief deel aan verschillende werven van het Renovatiepact. Zij leveren expertise aan inzake het renovatieadvies en de uitwerking van financiële ondersteuningsmogelijkheden, nieuwe businessmodellen en demonstratieprojecten. Voorts heeft het Vlaams Energieagentschap afzonderlijk overleg met de steunpunten, zodat ervaringen maximaal kunnen worden uitgewisseld. De rol van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden is vrij analoog aan die van de steunpunten.

De Steunpunten Duurzaam Bouwen en Wonen worden niet gesubsidieerd door de Vlaamse energieadministratie. Bijgevolg wordt er niet formeel gerapporteerd aan de energieadministratie en kan ik u de gevraagde informatie over het aantal opgemaakte bouw- en renovatieadviezen helaas niet bezorgen.

De steunpunten worden ondersteund en gecoördineerd door het Team Duurzame Ontwikkeling van het Departement Kanselarij en Bestuur dat onder de bevoegdheid van de minister-president valt. De gevraagde gegevens kunnen bijgevolg worden opgevraagd bij minister-president Bourgeois.

Wat uw vraag betreft over de stand van zaken van de uitwerking van het renovatieadvies, kan ik u meedelen dat op basis van de input van de deelnemers aan de renovatiepactwerkgroep een ontwerp van inhoudstafel voor het renovatieadvies werd uitgewerkt. Op de beperkte stuurgroep van vandaag, 11 mei, zal het voorstel van inhoudstafel voor het renovatieadvies worden toegelicht. Deze vraag is

dus zeer actueel. Daarnaast zal in principe tegen eind mei de werkgroep een voorstel uitwerken voor de afwegingstool renovatie versus vernieuwbouw.

Op basis van de inhoud die is vastgelegd voor het renovatieadvies, inclusief afwegingstool renovatie-vernieuwbouw, zal het competentieprofiel voor de energie-deskundige renovatieadvies worden vastgelegd.

De resultaten van de verschillende werven van het Renovatiepact worden eind juni-begin juli voorgelegd aan de Vlaamse Regering. Op die manier kunnen we deze zomer nog een concreet actieplan opmaken voor de implementatie van de verschillende initiatieven.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, ik dank u voor het antwoord en voor de band die we hebben geschapen, ook al stelt u me enigszins teleur door in uw eerste antwoord onmiddellijk te verwijzen naar de bevoegdheid van de minister-president. Ik zal de vraag over het aantal bouwadviezen aan minister-president Bourgeois voorleggen.

Ik dank u voor de timing die u hebt gegeven. Vandaag wordt de tool renovatie-vernieuwbouw voorgesteld. U hebt verder ook gezegd dat u tegen de zomer een aantal heel concrete stappen vooruit wilt zetten in het kader van het Renovatiepact. Voorzitter, we stoppen onze werkzaamheden dit jaar niet op 11 juli, maar op 21 juli. Het zou dan ook goed zijn om voor 21 juli nog een stand van zaken over het Renovatiepact te krijgen.

De voorzitter: Dat lijkt me geen probleem te zijn.

Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik zou graag buiten mijn bevoegdheid gaan maar ik mag dat hier niet doen, heb ik begrepen. Ieder zijn taak, ieder zijn bevoegdheid, mevrouw Taeldeman. En aangezien het hier gaat over een bevoegdheid van minister-president Bourgeois, zal ik daar dan ook niet op antwoorden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over autodeelsystemen met elektrische voertuigen – 1785 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Elektrische voertuigen of voertuigen aangedreven door waterstof die via een autodeelsysteem beschikbaar worden gesteld van verschillende bestuurders komen op dit moment niet in aanmerking voor de premie voor elektrische voertuigen, voor energiezuinige voertuigen die de regering een tijdje geleden heeft ingevoerd. Dat staat heel duidelijk in artikel 7.8.1 van het Energiebesluit. Die interpretatie werd bevestigd door voormalig minister Turtelboom in haar antwoord op mijn schriftelijke vraag nummer 172.

Op dit moment zijn er verschillende soorten van autodeelsystemen in opmars, en dat is een bijzonder positieve evolutie. Zo zijn er systemen waar een particulier op elk moment kan beslissen om toe te treden tot het systeem en zijn auto beschikbaar te stellen voor anderen, maar even snel kan diezelfde automobilist weer uit het systeem stappen. Dat betekent dat een chauffeur na aankoop van

een elektrische wagen en het verkrijgen van de premie alsnog kan beslissen om toe te treden tot het autodeelsysteem. Als we die redenering doortrekken, dan zou diezelfde chauffeur de premie moeten terugbetalen en ze opnieuw moeten aanvragen wanneer hij beslist om opnieuw uit het autodeelsysteem te stappen.

Zoals ik al zei in mijn schriftelijke vraag heeft het delen van voertuigen meerdere en erg uiteenlopende voordelen. Er is een voordeel op het vlak van mobiliteit omdat het delen van wagens ervoor zorgt dat er in totaal minder voertuigen zullen zijn. Een vlottere mobiliteit is dan weer positief voor de economie.

Minder auto's brengt dan weer een ecologisch voordeel met zich mee omdat de totale uitstoot door transport vermindert. Dat is de grootste uitdaging wanneer we het hebben over de klimaatproblematiek in Vlaanderen. Alle initiatieven om daar iets aan te doen, zijn van harte welkom. Autodelen, liefst dan nog met energiezuinige auto's, vormt daar een belangrijk onderdeel in.

Als je dan weet dat één elektrische wagen in een autodeelsysteem meer dan waarschijnlijk verschillende wagens met een conventionele brandstof vervangt, heeft een elektrische wagen in een autodeelsysteem mogelijk zelfs een soort multiplicatoreffect op de vermindering van de uitstoot. Bovendien zorgt een autodeelsysteem ervoor dat, door het delen van de kosten, elektrische wagens haalbaar worden voor een bredere groep van de bevolking. Om al die redenen samen is het dan ook spijtig dat de subsidie die deze regering heeft ingevoerd, niet wordt toegekend aan wagens in het kader van die autodeelsystemen.

In het antwoord van de minister werd wel gesteld dat particuliere maar ook andere deelsystemen aan bod zullen komen als het werkpakket 'nichevloten' uit het Vlaamse actieplan 'Clean Power for Transport', op snelheid komt.

Dat riep bij mij een aantal vragen op. Wat is de stand van zaken van de uitwerking van het werkpakket 'nichevloten'? Op welke manier zullen de deelsystemen daarin aan bod komen? Lijkt het u toch niet wenselijk om de premie ook open te stellen voor de voertuigen van particulieren in deelsystemen? Welke redenen ziet u om dat eventueel niet te doen? Maar ik hoop dat u uiteraard wel redenen ziet om het te doen. Voluntarisme is belangrijk. Zullen particulieren die reeds een premie hebben gekregen die moeten terugbetalen wanneer ze met hun wagen in een deelsysteem instappen? Hoe kunt u als minister voor Energie energiezuinige autodeelsystemen stimuleren, bijvoorbeeld in een stedelijke context? Kunnen daarvoor fiscale stimuli ingezet worden?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Na de goedkeuring van het Vlaams actieplan 'Clean Power for Transport' is in eerste instantie werk gemaakt van de werkpakketten 'Infrastructuur, Financiële stimuli en Coördinatie'. Het werkpakket 'nichevloten' zal ook dit jaar gestart worden. Op dit ogenblik worden wel reeds – ook deels Europese – middelen gezocht, die de uitwerking en uitrol zouden kunnen versnellen. Zoals vermeld in het actieplan zullen autodeelsystemen hier deel van uitmaken en specifieke aandacht krijgen.

Het is duidelijk de bedoeling van de regering geweest om elk commercieel initiatief buiten het toepassingsgebied van de premieregeling te laten. Het Energiebesluit stelt momenteel zeer duidelijk dat voertuigen die door de houder ervan bestendig of gewoonlijk ter beschikking worden gesteld van een derde door verhuur, leasing of een andere overeenkomst, niet in aanmerking komen voor deze premie. Er is zodoende geopteerd om de premie te reserveren voor particulieren in de strikte zin van het woord. Er wordt momenteel dan ook niet in een premie voorzien voor formele deelsystemen. De reden daarvoor is dat het toekennen van een premie voor commerciële organisaties onderhevig is aan de Europese staatssteunregels en

dat daarvoor een aanmelding bij de Europese Commissie noodzakelijk is. Daar is toch wel wat tijd voor nodig en we willen daar niet op wachten.

Indien echter meerdere personen samen een auto gebruiken, dan wordt dit niet steeds beschouwd als een dergelijk deelsysteem. Een standaard voorbeeld hiervan is een echtpaar, of een vader en diens zoon, een moeder en haar dochter enzovoort. Ook twee vrienden die samen een auto aanschaffen en die bij beurtrol gebruiken, zullen niet worden gevisieerd. Wanneer die particuliere auto echter in een formeel georganiseerd deelsysteem wordt ingebracht, dan valt men wel onder de uitsluiting van het Energiebesluit. Het is duidelijk: particulieren worden daarin gestimuleerd, mensen die dat commercieel organiseren, niet.

Er is dus voor geopteerd om in eerste instantie de premie voor zero-emissievoertuigen niet open te stellen voor particulieren in deelsystemen. Er zijn veel verschillende soorten deelsystemen, particulier en minder particulier – het is niet altijd een zwart-witverhaal – die het best eerst in kaart worden gebracht vooraleer specifieke maatregelen naar voren te schuiven. Dat kan eventueel bij de uitvoering van het werkpakket.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Het is duidelijk nog 'work in progress'. Er is nog heel wat werk te doen omdat er een heel groot potentieel uitgaat van de auto-deelsystemen. U ziet dat een aantal steden daar volop op inzetten. In het buitenland is Kopenhagen een heel mooi voorbeeld: vierhonderd elektrische BMW's worden er vrij ter beschikking gesteld van iedereen die in het systeem stapt. Ik merk dat bijvoorbeeld ook op de gemeenteraad in Gent een actieplan over auto-deelsystemen is goedgekeurd, waarbij elektrisch autodelen een belangrijk speerpunt wordt van het stadsbestuur. Vanuit de Vlaamse overheid moeten we daarop inspelen en dergelijke initiatieven ondersteunen, financieel met een premie, op het vlak van infrastructuur, onder andere de netinfrastructuur zoals laadpalen, en eventueel ook met fiscale stimuli.

Er schuilt een groot potentieel in voor ons energiesysteem, voor onze mobiliteit en voor onze economie. We weten bijvoorbeeld dat we met Audi en Volvo twee constructeurs op ons grondgebied hebben die allen werken aan de uitbouw van een elektrische vloot, een aanbod van modellen die daarin zouden kunnen passen. Het zou een heel interessant experiment zijn om met die constructeurs het gesprek aan te gaan en het elektrisch autodeelsysteem, bijvoorbeeld in Gent, Antwerpen of Brussel, uit te werken en uit te bouwen. We hebben daarin mee een rol als koploper te vervullen. Ik moedig u dan ook van harte aan om daar werk van te maken. Dit wordt ongetwijfeld vervolgd.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): De vraag van collega Bothuyne is zeer interessant, maar past natuurlijk in een bredere maatschappelijke en economische evolutie: de transitie van meer producteigendom naar diensten. In die zin merken we dat het niet zo evident is om daar alle regels op aan te passen. Het debat rond Airbnb, rond Uber en dergelijke meer tonen aan hoe moeilijk het is om bestaande regelgeving te kopiëren of er al dan niet van toepassing op te laten verklaren. Onze fractie heeft in diverse regeringen al duidelijk gesteld dat we die transitie ten volle steunen, maar dat het ook niet de bedoeling is om een fiscaal paradijs te creëren waarin plots niemand nog belastingen moet betalen.

We ondersteunen het onderscheid dat de minister aangeeft tussen spontane groeperingen, burgers die hun goederen met elkaar willen delen en beter willen verzilveren, die wel onder de premiëregeling vallen, en de supergeorganiseerde systemen, die er niet onder vallen. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat we van

'pick corporate' naar 'pick platform' evolueren en dat die platformen dan onder allerlei premies en vrijstellingsregimes vallen. Ik kan het onderscheid dat de minister probeert te maken dus ten volle onderschrijven, eventueel met die nuancering dat we er natuurlijk alles aan moeten doen om dat soort systemen op termijn zo aantrekkelijk mogelijk te maken en ervoor te zorgen dat ze, zeker in onze steden, massaal doorbreken. We kijken dus uit naar de voortgang van de werkgroep 'nichevloten' en dan zien we wel welk resultaat daaruit komt.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik ben het eens met beide collega's. Er is potentieel. We zien inderdaad hoe vandaag een aantal voorbeelden in het buitenland actief zijn. Ik vind het inderdaad belangrijk om dat met de constructeurs te bespreken. Ik ga vrijdag voor een werkbezoek naar Volvo Gent. Ik zal het daar al op tafel leggen en kijken op welke manier de Vlaamse constructeur, de enige die nog in Vlaanderen gevestigd is, daartegenover staat. Ik ben alleszins van plan om daar samen met jullie verder voor te ijveren.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik ben blij met de voluntaristische benadering om effectief de koe bij de horens te vatten. Ik denk dat autodelen een bijzonder groot potentieel heeft en dat het redelijk onlogisch is om particulieren premies te geven om individueel elektrische auto's aan te schaffen, waarbij we dan auto-deelsystemen, die een veel groter effect hebben op ecologie en mobiliteit, dan weer niet financieel ondersteunen. Ik denk dat we daar werk van moeten maken, liefst op korte termijn en liefst op een slimme manier zodat we niet tot toestanden komen die collega's Schiltz zonet heeft vermeld. Ik reken erop dat u daar werk van maakt en ik ben ervan overtuigd dat u daar binnenkort resultaat van zult kunnen voorleggen, waarvoor dank.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het aandeel biogeen in restafval – 1804 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Het aandeel biogeen ofwel het aandeel afval van organische en biologische oorsprong in het restafval dat aangeboden wordt aan afvalverbrandingsinstallaties, is bepaald op 47,78 procent. Dit aandeel is vastgelegd in het Energiebesluit. Ik hoor collega's zeggen dat dat veel te veel is. Er is goed nieuws: in datzelfde Energiebesluit is vastgelegd dat daarvan periodiek een evaluatie moet worden uitgevoerd. Dat is belangrijk omdat op basis van dit aandeel groenestroomcertificaten worden toegekend aan de afvalverbrandingsinstallaties.

We vernemen dat de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) samen met de sector vorig jaar dat onderzoek heeft uitgevoerd, een zogenaamde C14-studie, waarbij het aandeel van biogeen in het restafval is bepaald. De motivatie voor deze studie was het feit dat in het Energiebesluit is ingeschreven dat de Vlaamse Regering elke drie jaar het aandeel biogeen in het restafval kan en moet evalueren. Dat is ook niet onlogisch, want we proberen ernaar te streven om zo weinig mogelijk restafval te hebben. We proberen door beter te sorteren dat aandeel van biogeen onrechtstreeks omhoog te krijgen. Een evaluatie daaromtrent is zeker nuttig.

Minister, bent u op de hoogte van de studie van OVAM naar het aandeel biogeen in het restafval? Licht het aandeel biogeen in het restafval dat aangeboden wordt aan verbrandingsinstallaties volgens dit nieuwe onderzoek hoger of lager dan de 47,78 procent die op dit moment wordt gehanteerd? Wat is de impact op de groenestroomcertificaten die toegekend worden aan de afvalverbrandingsinstallaties als het aandeel biogeen zoals vermeld in het Energiebesluit, verhoogd of verlaagd zou worden? Is het uw bedoeling om het aandeel biogeen zoals opgenomen in het Energiebesluit, toe te passen? Geeft de C14-studie van OVAM een beeld over de samenstelling van het biogeen in het restafval? Zo ja, hoe is dit biogeen dan samengesteld? Weet u waarom het biogeen aangeboden aan afvalverbrandingsinstallaties niet op een andere manier kan worden verwerkt? Zijn er geen verwerkings technieken die een grotere elektriciteitsproductie met zich mee zouden brengen?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Bothuyne, ik ben op de hoogte van de studie die vorig jaar door SGS werd opgesteld. Naar aanleiding van dit rapport heeft mijn kabinet dit samen met het Vlaams Energieagentschap (VEA) bekeken.

Aangezien de Europese doelstellingen een stijgende groenestroomproductie vereisen, was en is het de bedoeling om een stabiel investeringskader te garanderen. Tegelijk moeten we al het nodige doen om onnodige steun te vermijden, en moeten we de steun afbouwen naarmate een investering is afgeschreven en hernieuwbare energiebronnen rendabeler worden. Dit beleid wordt momenteel geïmplementeerd, met steundalingen voor nieuwe projecten inzake zonnepanelen, windenergie en warmtekrachtkoppeling als resultaat.

Uit gedetailleerde berekeningen van het VEA is gebleken dat nieuwe installaties voor de verbranding van huishoudelijk of bedrijfsafval met een maximaal vermogen tot en met 20 megawatt elektrische energie een negatieve onrendabele top hebben en steun voor nieuwe projecten dus niet noodzakelijk is. De Vlaamse Regering heeft daarom al beslist om deze projectcategorie op te heffen.

De impact van de voorgestelde steunverhoging door het verhogen van het organisch-biologisch aandeel zou worden geraamd op meer dan 4 miljoen euro. Deze kosten moeten dan doorgerekend worden in de elektriciteitsfactuur. Vanuit het oogpunt van kostenefficiëntie is het zeker niet aangewezen de elektriciteitsfactuur te verhogen door bestaande installaties een steunverhoging toe te kennen die echt niet noodzakelijk is en waartoe de Vlaamse Regering zich bovendien nooit geëngageerd heeft.

Los van deze inhoudelijke elementen, is het toekennen van bijkomende steun bovenop de oorspronkelijke engagementen die werden aangegaan door de Vlaamse overheid, niet aangewezen. Dit zou een precedent vormen voor andere sectoren die bijkomende steun kunnen vragen voor vroegere investeringen die eventueel niet voldoende rendabel zijn. Het investeringsrisico zou zo volledig worden afgewenteld op de Vlaamse overheid, wat ook voor niet-rendabele sectoren totaal niet gewenst is.

De verhoging van het organisch-biologisch aandeel strookt ook niet met de voornemens in het regeerakkoord: "Het actieplan hernieuwbare energie 2020 wordt geactualiseerd zodat de doelstelling op de meest kostenefficiënte wijze kan worden gerealiseerd. Als voorbereiding van een volledige integratie van hernieuwbare energieproductie in het marktsysteem, bouwen we de steun voor nieuwe installaties af."

Mijn conclusie is dus dat het organisch-biologisch deel van restafval niet gewijzigd moet worden en behouden moet blijven op 47,78 procent, zoals op heden is bepaald in het Energiebesluit.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, dank u wel voor het antwoord. Misschien is het interessant om het resultaat van de studie te kennen als u zegt dat u dat aandeel houdt op 47,78 procent. Wil dat ook zeggen dat in de studie bewezen wordt dat dat aandeel effectief daar ligt? Of ligt het hoger of lager? Ik had daar graag een cijfermatig en concreet antwoord op, aangezien de studie u bekend is, zoals u hebt aangegeven.

Ik had graag ook een zicht op de berekening van die 4 miljoen euro extra kosten. Het is uiteraard niet onze bedoeling om de kosten te verhogen. In dit kader wordt de steun aan installaties beperkt door het aantal vastgelegde vollasturen. Ik zie niet meteen in hoe er daar een kostprijsverhogend element ten aanzien van die installaties in kan zitten. Maar goed, uw berekening zal daar klaarheid in scheppen.

Wat ons betreft, is het altijd de bedoeling geweest om op een zo goedkoop mogelijke manier zo veel mogelijk groene stroom te maken. Dat was de filosofie toen de meerderheid tijdens de vorige legislatuur het decreet neerschreef. Daardoor werden overmatige steun en oversubsidiëring definitief uitgesloten. In de pers wordt regelmatig verwezen naar een van uw voorgangers, Freya Van den Bossche, die dat decreet zou hebben ingediend. Ik moet zeggen ... *(Opmerkingen)*

Het was een ander woord dat niet mocht worden vermeld, dacht ik.

Het waren toevallig mevrouw Homans, de heer Martens en ikzelf die toen dat decreet hebben uitgewerkt en ingediend. Daarin waren zeer duidelijk de mechanismes opgenomen op basis waarvan oversubsidiëring uitgesloten is: ook in dit kader en ook voor dit soort installaties. We willen wel dat de installaties die een bijdrage leveren aan onze doelstelling voor groene stroom, op een correcte manier ondersteund worden. Daarom was de evaluatie van het biogeen ingeschreven in het besluit. De steun moet gaan naar wie hem verdient, en niet naar mensen die hem niet verdienen. Diegenen die hem verdienen, moeten hem kunnen krijgen.

Daarom had ik graag nog wat informatie over uw berekening en uw argumentatie en redenering daarachter. Dat kan eventueel schriftelijk.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Collega's, het is interessant om te weten wat de samenstelling van ons restafval is en hoe groot het biologisch en organisch fragment is. Ik begrijp, minister, dat u een beetje op uw hoede bent. Het is niet door er een beetje gft-afval bij te stoppen en wat biologisch afval in ons restafval te duwen, dat dat ineens groene stroom wordt. Het gaat nog altijd over de verbranding van restafval. Ik weet dat we het debat hebben gehad over de biomassa. Mijn fractie heeft daarbij duidelijk afgebakend dat er wel een toekomst kan zijn voor kleinschalige, lokale biomassacentrales. Minister, het moet nu net de bedoeling zijn om het fragment biologisch en organisch materiaal in ons restafval te laten dalen, en om ervoor te zorgen dat het in zo'n lokale vergistings- en biogas- en biomassacentrales kan terechtkomen. Dit is dus een warm pleidooi om, samen met uw collega's voor Leefmilieu, in de toekomst eens te bekijken hoe we onze afvalstromen nog kunnen optimaliseren en op die manier de verbranding die nu wat 'wishy-washy' is en een beetje grijze stroom oplevert, beter uit te splitsen, en om het stukje zuiver groene stroom daaruit te distilleren en te versterken.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Ik borduur voort op wat de heer Schiltz zegt. De ladder van Lansink indachtig, is het wellicht beter om een deel van dat biogeen afval niet naar de verbrandingsinstallatie te brengen maar om het op een andere

manier te verwerken. Als het op een andere manier kan worden aangewend, is het altijd beter dan het te verbranden.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik ben, zoals mijn goede collega Schiltz zegt, inderdaad op mijn hoede. Zeker als het gaat over het verhogen van subsidiëringmechanismen. Ik steek dat niet onder stoelen of banken. Ik zal, waar het kan, de puinhoop uit het verleden helpen opruimen, maar ik zal er geen nieuwe creëren. Ik ben daar heel duidelijk over.

Mijnheer Bothuyne, men zegt mij dat de studie uitwijst dat dat boven de 50 procent zou zijn. Ik stel inderdaad voor dat u in een schriftelijke vraag vraagt naar de berekening van die 4 miljoen euro. Dan kan men dat op een ordentelijke manier aan u uitleggen. De studie is er gekomen op initiatief van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) en het Vlaams Energieagentschap, en is dus niet door mijn kabinet gemaakt.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): U kunt die studie ook gewoon overmaken. U moet die niet alleen voor mij reserveren. Ze kan worden toegevoegd aan het commissieverslag.

Ik wil erop wijzen dat het VEA wel degelijk uw administratie is.

Minister Bart Tommelein: De studie is gemaakt door OVAM. Dat is niet mijn bevoegdheid. U moet dat dus vragen aan minister Schauvliege. Als minister Schauvliege zegt dat het goed is om dat openbaar te maken, dan zal ik daarmee instemmen. U probeert mij hier dingen te laten doen waarvoor ik niet bevoegd ben. Mevrouw Taeldeman deed dat ook al.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Expansief denken is belangrijk, minister.

Minister Bart Tommelein: Ik ken u, mijnheer Bothuyne, uit een vorig leven. *(Gelach)*

Robrecht Bothuyne (CD&V): Wordt vervolgd. We zullen de studie opvragen en op basis daarvan zien of er problemen zijn die moeten worden aangepakt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over stimuli voor bedrijven om meer te investeren in installaties voor zonne-energie – 1854 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): In de voorbije drie, vier jaar had de Vlaamse overheid inderdaad de bezorgdheid dat indien iemand beslist om een installatie te bouwen van 400 kilowattpiek, hij eventueel geneigd zou zijn om die te splitsen in twee keer 200 kilowattpiek omdat de bandingfactor voor één keer 400 kilowattpiek, met de daaraan gekoppelde ondersteuning, beduidend lager was dan de bandingfactor bij twee keer 200 kilowattpiek. Daarom had men voorzien dat, als men een installatie plaatste van 200 kilowattpiek, dat men minstens drie jaar moest wachten vooraleer een volgende installatie te plaatsen waarvoor men ook een ondersteuning kon krijgen.

Dat was indertijd ook logisch. Anders kregen we te maken met een salamitechniek, waarbij men een grote installatie wil plaatsen, maar dat project in kleine stukjes kapt om zo de maximale ondersteuning te krijgen. Als ik de prijs neem van de bandingfactor van de zomer van 2013, dan spreken we bijvoorbeeld naar gelang het gaat over twee keer 200 kilowattpiek of één keer 400 kilowattpiek toch gemakkelijk over een verschil van een kleine 5000 euro per jaar.

Momenteel is de situatie totaal anders, omdat die bandingfactor enorm sterk is gedaald. Vandaag is dat eigenlijk zelfs bijna identiek. Met andere woorden, of men nu in één keer 400 kilowattpiek of in twee keer 200 kilowattpiek plaatst, er is zelfs geen verschil meer qua ondersteuning. Minister, zou het dus niet nuttig zijn om die regel van drie jaar te schrappen?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, u zou me als eerste een vraag stellen, maar mevrouw Taeldeman heeft u die eerste vraagstelling afgesnoept.

Fotovoltaïsche zonne-energie zal, zoals u de jongste dagen ook hebt vernomen via de media, een wezenlijk onderdeel vormen van het Vlaams productiepark aan hernieuwbare energie. Sommigen proberen daar dan van te maken dat dit het enige onderdeel zal zijn. Het is dus niet het enige onderdeel, maar zal wel een wezenlijk onderdeel zijn. Ik wil dan ook maximaal inzetten op deze energievorm, naast wind, warmte en diepe geothermie, en het realiseren van het potentieel ervan in Vlaanderen.

Grootschalige zonneparken kunnen daar zeker toe bijdragen. Ik onderzoek dan ook op welke wijze we dat doordacht en kostenefficiënt kunnen verwezenlijken. We moeten daarom op een slimme manier omgaan met het ondersteunen van die technologie binnen het huidige ondersteuningskader.

De vraag naar de noodzaak om de huidige beperking te behouden, die stelt dat er 36 maanden moeten zijn verstreken vooraleer een geplaatste installatie op een gegeven locatie kan worden uitgebreid, vind ik dan ook een terechte vraag. Die regel had inderdaad tot doel te vermijden dat door een opdeling van de installatiegrootte op een gegeven potentiële locatie kon worden gebruikgemaakt van voordeligere ondersteuningsregimes voor kleinere vermogens. Intussen is de ondersteuning van kleinschalige pv-installaties kleiner dan 10 kilowattpiek echter weggefallen, en is het verschil in ondersteuning tussen het niveau 10 tot 250 kilowattpiek en het niveau 250 tot 750 kilowattpiek van die aard dat dat geen drijfveer meer vormt voor die opdeling. Het afschaffen van de 36 maandenregel zou er ook voor kunnen zorgen dat op gunstige locaties installaties met een voldoende grootte worden gerealiseerd zonder dat gebruik moet worden gemaakt van een administratief zwaardere projectspecifieke procedure.

Het onderscheid tussen de categorieën 10 tot 250 kilowattpiek en 250 tot 750 kilowattpiek is wel nog steeds van belang. Het kleine verschil in de bandingfactor herbergt immers wezenlijke verschillen qua investeringskosten, zwaarder doorwegende injectiekosten bij de eerste categorie en verschillende waarden van vermeden elektriciteitskosten tussen de beide groepen. Ik ben er dus een voorstander van deze indeling te behouden.

Het invoeren van degressiviteit in de steun lijkt mij geen stimulans te vormen. We stellen het afgelopen jaar bijvoorbeeld een sterke daling van de vermeden elektriciteitskosten vast. De nodige steun om projecten te realiseren zal daardoor waarschijnlijk toenemen, ook al zijn de investeringskosten licht gedaald. Een degressiviteit van de steun zou dus de investeringen kunnen doen stilvallen.

Voor grotere projecten is exploitatiesteun een goede impuls om de productie te maximaliseren en zo maximaal kostenefficiënt de installatie te ontwerpen en uit

te baten. Ik overweeg veeleer een omschakeling van exploitatiesteun naar investeringssteun voor kleinschaligere projecten, omdat daar de administratieve lasten zwaarder doorwegen in het geval van exploitatiesteun.

Andere acties om de groei van fotovoltaïsche zonne-energie te stimuleren, zijn het opstellen van een zonnekaart die voor elk gebouw het potentieel in detail aangeeft, de lancering van een weerbericht voor de productie van hernieuwbare energie en een kwaliteitscharter voor groepsaankopen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Het is voor mij minder belangrijk of ik de eerste vraag mocht stellen of niet. Ik speel liever op de inhoud van de vragen.

Ik heb er op zich geen probleem mee dat u de indeling wilt behouden. Daarover gaat het niet. U zult echter ook veel contacten met bedrijven hebben. Bedrijven breiden soms uit. Soms heeft een bedrijf al een installatie op een dak. Als dat bedrijf een jaar later dan een magazijn bijbouwt en overweegt om meteen ook zonnepanelen te leggen bij het leggen van het dak, dan komt het tot de constatactie dat het eigenlijk 36 maanden moet wachten. Mij gaat het er vooral om deze anomalie weg te werken. Die periode van 36 maanden is eigenlijk geen trigger meer. Vroeger was de truc inderdaad zo veel mogelijk ondersteuning te krijgen. Ik heb ook de cijfervoorbeelden ter zake. Dit heeft echter geen belang meer. Ik vraag dus dat u die termijn van 36 maanden zou wegnemen. Hoe snel en hoe bent u van plan om dat te doen?

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Die 36 maanden, dat is inderdaad een onderscheid dat historisch is gegroeid, om te vermijden dat mensen hun grote zonneparken in stukjes zouden opknippen en dan geaccumuleerde grotere tegemoetkomingen zouden krijgen. We zien echter inderdaad dat het landschap wel wat begint te veranderen, onder meer door de hervorming van de systemen. Minister, het lijkt me dus wel interessant om dat te bekijken. Let wel, u hebt aangegeven dat er een relevant onderscheid is tussen de diverse capaciteiten en hun respectieve steun. In dat licht moet men misschien eens bekijken hoe die termijnen iets flexibeler kunnen worden gehanteerd, zodat we een duidelijk onderscheid kunnen maken tussen bedrijven die gewoon aan het expanderen zijn en willen bijbouwen en bedrijven die daadwerkelijk een strategische opdeling zouden willen beogen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, ik ben blij dat we het alvast inhoudelijk met elkaar eens zijn. Ik zeg immers wat u inhoudelijk graag zou willen horen, namelijk dat die termijn van 36 maanden voor mij daadwerkelijk kan wegvallen. De onderscheiden tussen de niveaus in kilowattpiek blijven het best behouden.

Inhoudelijk zitten we op dezelfde lijn. Of dat ook qua stijl en emoties is, laat ik in het midden.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): We moeten dit dringend meenemen. Deze vraag leeft al lang bij verschillende ondernemers. De schrik voor een strategische opdeling is weg. Vroeger werd de regel van 36 maanden ingevoerd en dat was terecht, maar dat is nu niet meer van toepassing.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over bijkomende gemeentelijke voorwaarden voor windmolenprojecten – 1855 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, lokale besturen en provinciale overheden worden vaak geconfronteerd met vergunningsaanvragen voor windenergie en zoeken naar manieren om het draagvlak te verhogen, al dan niet op een goede manier.

In 2009 was er de gemeente Alveringem die besloot een taks te heffen op de windmolens die zouden worden geplaatst op haar grondgebied. Op aangeven van toenmalig minister van Binnenlands Bestuur Bourgeois werd deze beslissing geschorst door de gouverneur van West-Vlaanderen. Voor de schorsing baseerden minister Bourgeois en de gouverneur zich enerzijds op het feit dat de taks in strijd was met het algemeen belang. Dat algemeen belang werd gedefinieerd als het bereiken van de bindende Europese doelstelling voor hernieuwbare energie. Anderzijds baseerden ze zich op een schending van het Europees recht, omdat een gemeentelijke belasting kon worden gezien als een niet-technologische belemmering die volgens Europa net moet worden weggewerkt.

In 2014 vernietigde minister Bourgeois dan weer het door de provincie Oost-Vlaanderen uitgetekende windmolenbeleid, omdat het uitgestippelde beleid voor de bouwers van windmolenprojecten de verplichting inhield om 20 procent van de aandelen van het project open te stellen voor participatie en om een verplichte bijdrage te leveren aan een lokaal fonds dat de omgeving van de windmolen ten goede moet komen.

Vanuit de sector vernemen we nu dat er nog altijd gemeenten zijn die via een gemeenteraadsbeslissing bijkomende voorwaarden opleggen aan de projectontwikkelaars van windturbines, zoals bijvoorbeeld een verplichte bijdrage aan een omgevingsfonds. Op sommige plaatsen zou de aan de gemeente te betalen bijdrage oplopen tot 100.000 euro extra per turbine.

Die kosten maken het windmolenproject minder rendabel, met een hogere bijdrage aan groenestroomcertificaten omdat die kosten worden meegerekend in de berekening van de onrendabele top. Zo dreigt het een vestzak-broekzakoperatie te worden waarbij de burger meer zou betalen. Een draagvlak vanuit de omgeving is heel belangrijk voor het welslagen van een groot project. Op het creëren van een draagvlak moet zeker worden ingezet gezien de ambitie van de minister en van iedereen om bijkomende windmolens te realiseren in Vlaanderen. Het is echter niet duidelijk of een financiële bijdrage van een projectontwikkelaar wel bijdraagt tot dat draagvlak. Een ander initiatief dat nuttig kan zijn, is het participatiehandboek. De vorige minister had aangekondigd dat het nu ongeveer klaar zou zijn.

Minister, hebt u weet van gemeenteraadsbeslissingen en/of provincieraadsbeslissingen die ontwikkelaars van windmolenprojecten oplegt een financiële bijdrage te leveren aan bijvoorbeeld een omgevingsfonds? Kunnen gemeenten individueel beslissingen rond een gemeentelijke taks nemen of gaat dergelijke beslissing opnieuw in tegen het algemeen belang en het recht? Wat met provincies die zo'n beslissing nemen? Is dit een aspect dat wordt meegenomen door de juridische werkgroep in het kader van de Fast Lane voor windenergie? De oplevering van het participatiehandboek was gepland in de loop van het eerste kwartaal van dit jaar. Is dit handboek reeds opgeleverd? Zo neen, wanneer zal de oplevering gebeuren?

In welke mate zijn de provincies en andere lokale besturen, gezien hun ervaring met windenergie, betrokken bij de opmaak van het participatiehandboek?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Het besluit van de gemeente Alveringem om een belasting te heffen op de windmolens die op haar grondgebied zouden worden geplaatst, is met het ministerieel besluit van 18 december 2009 vernietigd op grond van strijdigheid met het recht en met het algemeen belang.

Meer specifiek is gewezen op de strijdigheid met het beleid op zowel Europees als Vlaams niveau. De belasting vormt met name een verhoging van de belemmeringen tot de uitbouw van hernieuwbare energie, wat ik in de komende maanden en jaren samen met jullie zal bestrijden, en wat in het kader van de Europese richtlijnen moet worden vermeden. De richtlijnen sturen er juist op aan dat deze niet-technologische belemmeringen zouden worden verminderd. We moeten de belemmeringen en hindernissen om tot hernieuwbare energie te komen, wegwerken. West-Vlaanderen is de provincie met de meeste wind. Alveringem ligt niet helemaal aan zee, maar toch niet ver ervandaan. Het is tevens in strijd met het beleid dat streeft naar een jaarlijks toenemend aandeel van energieproductie uit hernieuwbare energiebronnen.

Dienaangaande werd met de omzendbrief 2011/01 van 10 juni 2011 betreffende de coördinatie van de onderrichtingen over de gemeentefiscaliteit, ook expliciet bepaald dat constructies voor de productie van windenergie en andere vormen van groene stroom niet mogen worden belast.

Ik heb momenteel geen weet van effectief genomen gemeenteraads- of provincieraadsbeslissingen die belastingen heffen op windmolenprojecten. Als u daar weet van hebt, gelieve me dat dan zo snel mogelijk te melden, zodat we er zo snel mogelijk tegen kunnen ageren.

De eerder geschetste vaststellingen en acties maken echter duidelijk dat elk besluit tot het invoeren van een dergelijke belasting telkens beschouwd moet worden als strijdig met het recht en het algemeen belang, en dus vernietigd zal worden. Deze mogelijke belemmering kan dus als afdoende opgelost worden beschouwd en vormt, naast het feit dat het heffen van belastingen op operationele windturbineprojecten een heel ander domein is dan het versnellen van het realiseren van vergunningen voor windturbineprojecten, dan ook geen focus van de werkzaamheden van de Fast Lane Windenergie.

De Windgids, zoals het praktische document met werkinstrumenten voor het ondersteunen van participatie zal heten, is nog niet opgeleverd. Het draaiboek zit wel in een gevorderde fase. Er is in de maand mei nog een feedbackronde gepland, waarna het document klaar is voor verspreiding. Het zal in de loop van de maand juni, uiterlijk begin juli opgeleverd worden.

Voor de opbouw van de gids is vertrokken vanuit vijf concrete cases, geselecteerd uit een longlist van windprojecten op basis van een aantal criteria: windprojectontwikkelaar, geografische spreiding, verschillende vormen van participatie en modellen, initiatiefnemer enzovoort. Daarbij is gestreefd naar een maximale diversiteit. De projectontwikkelaars en vertegenwoordigers van de lokale overheden werden intensief bevraagd. Bij de feedbackronde zullen ook de provincies betrokken worden.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik dank u voor uw duidelijke antwoorden, minister. Het belangrijkste is dat we binnenkort dat participatiehandboek, de Windgids,

krijgen en dat daar een draagvlak voor bestaat binnen de sector, bij de lokale besturen en de provincies.

Op welke manier zult u daarover communiceren, ook met de lokale besturen? Ik ga ervan uit dat zij straks met de Windgids aan de slag moeten als ze aanvragen krijgen, net als de projectontwikkelaars. De projectontwikkelaars zullen daar kort op zitten, maar ook de lokale besturen moeten de nodige informatie en communicatie krijgen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, ik ben twee jaar fractieleider geweest in de provincie Oost-Vlaanderen. Daar was ene Geert Versnick, van uw partij, die toen streefde naar een Oost-Vlaams windplan. Hij sprak inderdaad niet over een belasting, maar wel over een fonds. Het was weliswaar vrijblijvend, maar is dan in het deputatiebesluit niet zo vrijblijvend opgenomen. Men werkte eigenlijk met een witte en een zwarte lijst, vandaar ook dat de toenmalige minister voor Binnenlands Bestuur, Geert Bourgeois, het besluit vernietigd heeft. Gemeenten krijgen uit dat fonds een bepaald bedrag om een aantal werken te kunnen doen om bijvoorbeeld het landschap rond windmolens te kunnen verbeteren of om rond energie-efficiëntie te kunnen werken. Hoe staat u tegenover een dergelijk principe?

Grondrechten worden per opbod verkocht. Dat betekent dat in de bandingfactor eigenlijk maar voor 5000 euro wordt meegerekend, maar dat men soms vele keren meer biedt dan die 5000 euro. Ik hoor prijzen tot 50.000 euro grondrechten. Het is niet alleen de private landbouwer die dat doet, maar ook de Vlaamse overheid. De havens bijvoorbeeld gaan ook per opbod die grondrechten verkopen voor windmolenprojecten. Desalniettemin is in de bandingfactor maar 5000 euro meegerekend. En dus zit er ofwel nog rek op die bandingfactor, ofwel moet je dat vanuit de Vlaamse overheid aan banden leggen, om de bandingfactor omlaag te kunnen trekken.

In het regeerakkoord staat duidelijk dat we moeten afstappen van het principe dat je een ondersteuning geeft gedurende een bepaalde tijd. Ik heb dat hier al verschillende keren aangehaald, en ik hoop dat u het sneller zult doen. Je moet een ondersteuning kunnen geven in functie van een aantal gigawattuur. Je berekent wat de gemiddelde gigawattuuropbrengst per jaar is en je vermenigvuldigt dat met x-aantal jaar. Dan krijg je een ondersteuning voor zoveel gigawattuur binnen een tijdspanne van bijvoorbeeld acht tot twaalf jaar. Op die manier kun je werken met slimme windmolens. Slimme windmolens, zoals die al geplaatst zijn in de haven van Antwerpen, zijn goedkoper voor ons, omdat je niet altijd de grootste en dikste kabels moet leggen voor die ene keer per jaar dat de windmolen op 100 procent van hun capaciteit draaien en er op hetzelfde moment bijna geen verbruik is. Wanneer kunnen we daar effectief mee verder?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Investeringszekerheid moet inderdaad hoog in het vaandel van dit beleid staan. Het kan niet dat het ene beleidsniveau een belasting gaat heffen op iets wat een ander beleidsniveau graag zou willen. Ik ondersteun de bemerkingen die de collega's voor mij gemaakt hebben. We moeten op dat vlak heel streng en heel duidelijk zijn, zowel ten aanzien van de plaatselijke overheden als van de bedrijven die willen investeren. Speculaties dat er misschien ooit wel eens belasting zal worden geheven op een windproject of een ander project van hernieuwbare energie, kunnen we missen als kiespijn.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): De minister spreekt over Alveringem, in de provincie West-Vlaanderen, dat het meeste wind vangt, maar er zijn ook gemeenten

die aan West-Vlaanderen grenzen en die blijkbaar ook veel wind vangen. Uw kabinet-medewerker woont daar ook, in de regio van het Meetjesland, waar de provincie een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan voor heeft opgemaakt. Er zijn in die regio, langs de expresweg N49 richting West-Vlaanderen, al diverse turbines opgetrokken.

Ik kan u meegeven dat in de tussentijd bij ons in de regio het Omgevingsfonds van start is gegaan. In overleg met de meeste ontwikkelaars is er een bedrag afgesproken dat in dat Omgevingsfonds zal worden gestopt. Het gaat over 5000 euro die elke projectontwikkelaar stort in het fonds om lokale projecten uit te voeren. Men is bezig om de raad van bestuur te operationaliseren. Volgens mij is hij zelfs al samengesteld. Men zal werken met een reglement waardoor zowel landbouwers als natuurverenigingen of anderen projecten kunnen indienen. Die projecten zullen worden beoordeeld. De bedoeling is dat de projecten worden gefinancierd vanuit dat omgevingsfonds.

In onze regio was men tevreden met het initiatief om meer draagvlak te creëren. Er zijn in deze commissie al veel vragen gesteld om op zoek te gaan naar een manier om het draagvlak te vergroten zodat de bevolking achter die projecten staat. De discussie ging erover of Vlaanderen dit verplicht moet opleggen dan wel of alles vrijblijvend blijft. Met het participatiehandboek of de 'windgids' kiest Vlaanderen ervoor om een aantal financiële modellen in kaart te brengen zodat de lokale besturen of mensen ter plaatse er zich op kunnen beroepen.

Minister, het zal in de toekomst belangrijk blijven en zelfs cruciaal zijn om de mensen te overtuigen van hernieuwbare energie.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Collega's, we moeten toch opletten om niet te veel in 'anekdotiek' te vervallen. Ik luister met veel aandacht naar het voorbeeld van Alveringem. Het is natuurlijk maar een voorbeeld om een bredere problematiek aan te kaarten en daar heeft het energiebeleid in het verleden toch wel een beetje moeite mee gehad. Enerzijds respecteren we het belang van de lokale autonomie en de lokale overheden. Het kan inderdaad niet zijn dat een burgemeester geen zeg heeft in hoe de omgeving eruit zal zien. Anderzijds is de omschakeling naar hernieuwbare energie ook een veel bredere problematiek waarin ieder zijn verantwoordelijkheid moet opnemen. Daarom is het zeer goed dat in de Windgids een aantal participatiemogelijkheden worden opgenomen. Ik neem aan dat het instrumenten zijn waarmee de lokale overheden aan de slag kunnen gaan om bij hun bewoners een draagvlak te vinden.

Daarnaast is het ook belangrijk om een stabiel investeringskader te hebben. Het initiatief van de provincie Oost-Vlaanderen was nuttig in die zin dat men een aantal zones probeerde af te bakenen om duidelijk te maken waar er potentieel is. Het zou ideaal zijn dat zoiets in heel Vlaanderen tot stand komt zodat we weten wat het potentieel in Vlaanderen is, waar gebieden zijn waar men mogelijk op meer weerstand zal stuiten. U hebt ongetwijfeld de discussie in de pers gelezen over de uitspraak van professor Ronnie Belmans dat de versnippering van de ruimtelijke ordening in Vlaanderen, en meer specifiek met betrekking tot de vele vliegveldjes, het enorm moeilijk maakt om grote stukken potentieel gebied aan te snijden. Er was een enorme stormloop aan reacties vanuit diverse hoeken. Het wijst erop dat in uw aangekondigde poging om draagvlak voor hernieuwbare energie te creëren, een aantal algemene en duidelijke lijnen moeten worden getrokken.

Zoals u hebt aangehaald, zitten er volgens mij in de Windgids voldoende instrumenten zoals participatiehandleidingen. Ik wou ook informeren of ook het potentieel in kaart wordt gebracht. Als mensen zien wat mogelijk is, zal voor een deel ook de weerstand sneuvelen om zich individueel te blijven verzetten.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

– *Tinne Rombouts treedt als voorzitter op.*

Minister Bart Tommelein: Collega's, dit is een belangrijke discussie. We moeten een draagvlak creëren. Ik ben mij ervan bewust dat dit onderwerp en deze materie ook technisch niet te onderschatten is. Ik heb al gemerkt – en ik apprecieer dit – dat jullie heel veel technische kennis hebben, veel meer dan ik. Ik ben niet te beroerd om dat toe te geven. Wat ik wel heb, is een ongelooflijke aandacht en motivatie om dit aan te pakken. Ik denk dat die combinatie van de wil om een aantal zaken vooruit te doen gaan met de technische kennis van mijn kabinet, mijn administratie en de parlementsleden, in de komende maanden toch wel dingen in beweging kan zetten.

Er moet investeringszekerheid komen. Dat is enorm belangrijk. Een stop-and-go-politiek moeten we in de toekomst vermijden. We moeten zorgen voor een stabiel investeringsklimaat, maar we moeten ook zorgen dat we met de lokale context rekening houden. Jullie vragen of het in een lokale context kan dat er bijdragen zijn van bedrijven of van initiatiefnemers of van ontwikkelaars. Ja, het bestaat zelfs in de bevoegdheid die ik eerder had. Voor de windmolenparken op de Noordzee hebben de windmolenparkbouwers een fonds opgericht en een protocol met de overheid afgesloten om jaarlijks een bijdrage te leveren voor de instandhouding en de eventuele gevolgen voor het milieu. Dat is gebeurd op vrijwillige basis. Ik vind niet dat het moet worden verplicht, maar er kan over worden onderhandeld bij de toewijzing van concessies. In de lokale context kan er dus effectief, in de vorm van tendering, iets worden afgesproken, zeker als het over de havens gaat, collega Gryffroy. Het wordt trouwens op dit moment onderzocht in een studie.

Ook de gemeenten moeten worden gestimuleerd om een aantal dingen te doen. Er zijn gemeentehuizen waar er op de daken iets kan worden geplaatst. Er zijn openbare gebouwen waar dit kan. Er zijn ook nog ruimtes waar dit kan.

Mijnheer Schiltz, we moeten ons ervan bewust zijn dat we op het vlak van ruimtelijke ordening een dichtbebouwd land zijn en dat we weinig vrije open ruimte hebben. Sommige mensen pleiten voor de sluiting van vliegvelden om er windmolens op te plaatsen, maar ik heb nog wel wat andere ideeën. De ruimte is schaars, in dit parlement wordt al jaren een discussie gevoerd over het gebruik van landbouwgrond, industriegrond of bouwgrond. De beschikbare grond moet op een optimale manier gebruikt worden en kan op bepaalde plaatsen zeker voor het opwekken van hernieuwbare energie dienen. Laten we dit aanpakken met een energieplan. U vroeg om dat snel en daadkrachtig te doen en dat wil ik ook.

Sommige zaken zullen eerder moeten gebeuren. Mijnheer Gryffroy, met betrekking tot die beslissing over de 36 maanden hoef ik niet te wachten tot we een globaal energieplan hebben. Ik moet ook niet wachten om de bevolking, de zonnepanelenindustrie en de overheden warm te maken voor wat er moet gebeuren tot ik een volledig energieplan heb. We kunnen dat al stapsgewijs doen, wel met de bedenking in het achterhoofd dat we een visie willen ontwikkelen voor een globaal energieplan en een allesomvattend energiepact. Het gaat niet enkel over zonnepanelen of over windmolens of over geothermie. Het moet gaan om een brede aanpak waar dat allemaal in zit. We moeten kijken op welke manier we de lokale besturen, de ondernemingen en de particulieren kunnen aansporen om een aantal dingen in dit verband te doen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, we ondersteunen kamerbreed uw pleidooi voor rechtszekerheid, voor een ambitieus en duidelijk energieplan. Dit is een significant voorbeeld. Een taks kan niet, en bijgevolg kan een verplichte bijdrage

voor een omgevingsfonds ook niet. Een omgevingsfonds op vrijwillige basis kan dan weer wel. Het is belangrijk om dat te stroomlijnen, ook gelet op de discussie over de opstalrechten en de vergoedingen die betaald worden.

Zoals collega Gryffroy aangaf, worden er op dit ogenblik inderdaad aan eigenaars vergoedingen betaald van 40.000 tot 50.000 euro. Ook de Vlaamse overheid zelf strijkt vergoedingen op die kunnen oplopen tot 70.000 euro per windturbine. Die vergoedingen en die taken of bijdragen aan fondsen zorgen ervoor dat de kosten voor groene energie oplopen. Naar aanleiding van een vorige vraag zei u al dat u het zeer belangrijk vindt om de juiste steun te geven en niet meer dan dat. Ook dat element moet in dit debat aan bod komen. Elke bijkomende bijdrage die gevraagd wordt aan een windturbine-exploitant zal verrekend worden in de onrendabele top en leidt tot hogere subsidiëring, die dan weer verhaald wordt op de energieconsument. Die willen we niet extra belasten in functie van de doelstellingen die we ons stellen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de Duurzaamheidsmeter Wijken – 1871 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Mijn volgende vraag gaat over duurzaamheidsmeters, maar ik begrijp dat ze kan worden verward met mijn vorige vraag, omdat ik de presentatie daarover gezien heb op het Provinciaal steunpunt Duurzaam Bouwen en Wonen te Gent.

Of een wijk al dan niet duurzaam is, hangt van heel wat meer af dan alleen het E-peil van de woningen die er gebouwd zijn. Bijvoorbeeld het groen in de omgeving, de bereikbaarheid met het openbaar vervoer of het omgevingslawaaï zijn factoren die mee bepalend zijn. Om een beeld te kunnen scheppen van de duurzaamheid van een gepland wijkproject, kun je voortaan gebruik maken van de Duurzaamheidsmeter (DMZ) Wijken. Deze meter werd uitgewerkt op vraag van lokale overheden en het bedrijfsleven. De Vlaamse Regering heeft de duurzaamheidsmeter ook uitgewerkt omdat ze de lokale leefkwaliteit in Vlaanderen wil verbeteren.

De berekening van de duurzaamheidswaarde van een wijk gebeurt op basis van de scores die je ingeeft voor bepaalde criteria, die ingedeeld zijn in acht thema's. Het zou interessant kunnen zijn dat, wanneer een stad of gemeente een grond aanbesteedt voor een nieuwbouwwijk, de Duurzaamheidsmeter Wijken kan worden ingeschakeld om te kijken hoe duurzaam een bepaalde wijk kan worden.

Minister, kunt u het precieze doel en de doelgroep van de Duurzaamheidsmeter Wijken kort toelichten? Op welke manier wordt deze Duurzaamheidsmeter bekendgemaakt bij de doelgroep?

Wat is het verschil tussen de Duurzaamheidsmeter Wijken en de te ontwikkelen Quickscan Duurzame Wijken? Op welke termijn zal deze Quickscan klaar zijn en in gebruik kunnen worden genomen?

Binnenkort wordt er ook meer nieuws verwacht over de nieuwe REG-premies (rationeel energiegebruik), die onlangs door uw voorganger werden voorgesteld. Die premies zouden dan voor advies worden voorgelegd. Volgens mij wordt binnenkort uitspraak gedaan over de ontwerpen van energieprijzen. Een daarvan handelt

over wijkrenovatie. Vanaf 1 januari 2017 zal kunnen worden gewerkt met een oproep of afroep rond projecten van wijkrenovatie. Ik had graag vernomen of die Duurzaamheidsmeter daarin wordt opgenomen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: De Duurzaamheidsmeter Wijken is een meetsysteem dat werd ontwikkeld door het departement Kanselarij en Bestuur en het departement Leefmilieu, Natuur en Energie. Ook minister-president Bourgeois, bevoegd voor Duurzame Ontwikkeling, is dus betrokken, net als minister Schauvliege.

De DZM Wijken wil de professional ondersteunen in het onderzoeken, ontwerpen en realiseren van een nieuwe duurzame woonwijk en de duurzaamheid ervan meten. Die professional kan een lokale overheid zijn die een wijk duurzaam wil plannen, een projectontwikkelaar die wil aantonen hoe duurzaam zijn ontwerp is, of een bouwheer die wil bijhouden of de duurzaamheidsaspecten tijdens het bouwproces wel worden behouden.

Qua communicatie is er vooral ingezet op communicatie via de pers en via interne congressen, zoals het forum Publieke Ruimte op 19 mei. Er is ook een documentatiemap en cursusmateriaal ontwikkeld.

Dit is al mogelijk. De werkwijze is zo dat per indicator wordt aangegeven wat gedaan moet worden om te kunnen scoren. Daarmee is het relatief eenvoudig om te bekijken op welke indicatoren er niet of niet volledig gescoord is. Verder wordt de duurzaamheidsscore van een wijk uitgebeeld per thema, waarbij men dus in een oogopslag kan zien op welke thema's een wijk lager scoort en waar dus nog ruimte voor verbetering is.

De Quickscan Duurzame Wijken is een beknopt en vlot instrument om de duurzaamheid van een woonontwikkeling te kunnen inschatten. De Quickscan is inhoudelijk gebaseerd op de meer uitgebreide DZM Wijken, maar de Quickscan is geen alternatief voor de duurzaamheidsmeter. De Quickscan wil gebruikers voor zichzelf laten vaststellen of een project al dan niet op de goede weg is, welke duurzaamheidsaspecten nog bijkomend van belang zijn en waar nog mogelijkheden bestaan ter verbetering van de duurzaamheid van het project.

De DZM Wijken is enkel geschikt voor de ontwikkeling van een nieuwe wijk of een zeer verregaande reconversie van een bestaande wijk. Voor de gewone renovatie van wijken zal eind dit jaar een TWOL-onderzoek (Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek Leefmilieu) worden opgestart om te komen tot een renovatie-duurzaamheidsmeter.

Deze duurzaamheidsmeters zijn dus ontwikkeld door de departementen Leefmilieu, Natuur en Energie en het Team Duurzame Ontwikkeling van de Kanselarij. Voor meer concrete toekomstplannen en bijkomende vragen moet u zich wenden tot mijn collega's, minister-president Geert Bourgeois en minister Joke Schauvliege.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik weet niet of de minister heeft geantwoord op de laatste vraag van mevrouw Taeldeman of hij een specifiek instrument wil ontwikkelen om de duurzaamheid van de renovatie in kaart te brengen. Als hij daarop heeft geantwoord, heb ik het alleszins niet gehoord.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik ben bang dat er een te grote versnippering zal ontstaan bij de renovatieadviezen. Kan het niet anders worden georganiseerd in

een loket voor energie en renovatie, zoals is opgezet voor ondernemers? Thans moet men zich voor een energielening wenden tot het Energiehuis, Duurzaam Bouwen is een provinciaal initiatief en daarnaast is er nog de distributienetbeheerder. Dat is toch veel te ingewikkeld voor de gewone burger.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Men vraagt me dus mee de coördinatie van dit dossier op mij te nemen. Dat zullen we doen, want die opmerking is heel terecht. Nu ziet de burger vaak niet meer het bos door de bomen, en dat geldt niet alleen voor dit dossier. Getuige daarvan mijn commentaar bij de erfenisaangifte van daarnet. Ook daar bestaat een kluwen van formaat.

We zullen de premies proberen beter te coördineren en de burger duidelijk maken dat daarvoor een loket of aanspreekpunt bestaat.

Mijnheer Danen, de energiepremies gelden voor kleine renovatiewerken. Momenteel hebben ze het einde van het politiek overleg bereikt. Nog deze maand zullen ze aan de regering worden voorgelegd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de slimme meters – 1873 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De slimme meters zijn al meermaals ter sprake gekomen in de commissie. Ik zal me niet uitspreken over een massale uitrol of een uitrol met het oog op de doelgroepen, zoals kmo's of personen met panelen.

Momenteel wordt een zoveelste studie gedaan naar de functionaliteit van de meter. Voor mij is het simpel. Een slimme meter, die ook in de industrie wordt verkocht, kost ongeveer 50 euro. Met een goede kast errond kan de prijs niet meer bedragen dan ongeveer 75 euro. De functionaliteit bestaat uit enkele signalen in en enkele signalen uit.

De slimme meter moet worden opgenomen in het Technisch Reglement. Het nieuw Vlaams Technisch Reglement Distributie Elektriciteit (TRDE) werd in mei 2015 goedgekeurd door de Vlaamse Regering en is sinds 28 maart 2016 in werking. Het bevat tal van waardevolle aanpassingen, maar niets over de slimme meter. Dat baart me grote zorgen.

Dat betekent immers dat men er eigenlijk nog altijd niet uit is over wat de slimme meter moet kunnen doen. Als men eruit is, kan de uitrol ook nog niet beginnen. Neen, het moet nog via het TRDE gaan. Die hebben ook nog eens een jaar nodig. Ik voorspel u dat er voor 2018 geen slimme meters zullen zijn en dat is een drama.

Minister, kunt u een stand van zaken geven met betrekking tot de studie over de slimme meters? Wat is het plan van aanpak en de timing? Klopt het dat de functionaliteiten eerst moeten worden ingeschreven in het TRDE? Een aanpassing van het TRDE wordt echter maar voorzien op 1 januari 2018. Betekent dit dat de introductie van de slimme meter pas na 1 januari 2018 kan worden gerealiseerd? Welk regelgevend kader dient te worden uitgewerkt en aangepast om de slimme meter een reglementaire basis te geven?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, ik deel uw bezorgdheid voor 100 procent. We zijn het erover eens dat we het principe van de slimme meters zo snel mogelijk moeten invoeren. Het enige waar iedereen zich zorgen over maakt, is de kostprijs en de kostenefficiëntie. We willen de mensen niet opzadelen met een nieuwe zware kost die dan weer doorweegt in de elektriciteitsfactuur. We zullen daar zeer snel een maatschappelijk debat over moeten aangaan.

De studie slimme meters werd toegekend aan VITO EnergyVille. Tijdens de studie kwam aan het licht dat er naast de technische specificiteiten toch nog deels een analyse moet worden gemaakt van de kostprijs en het potentieel van de slimme meters. We krijgen een vervolgstudie. U bent bang dat dit op de lange baan zal worden geschoven, maar ik vind dat dat niet kan. Zodra de studie is opgeleverd, moeten we hierover het maatschappelijk debat aangaan.

Bij de laatste herziening van de Technische Reglementen Distributie Elektriciteit en Gas stelde de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) voor om de functionaliteiten van de slimme meters hierin op te nemen. Dit voorstel werd echter niet in aanmerking genomen aangezien het Energiedecreet deze bevoegdheid toekent aan de Vlaamse Regering. Het is de Vlaamse Regering die moet bepalen aan welke voorwaarden de slimme meters moeten voldoen. In zijn advies van 8 april 2015 met betrekking tot een ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Energiebesluit van 19 november 2010 wat betreft het plaatsen van slimme meters, adviseert de VREG om de functionaliteiten van de slimme meter in het energiebesluit van 19 november 2010 in te schrijven.

Er is nog een voorbereidingstraject dat voorafgaat aan de effectieve plaatsing van slimme meters. Na een beslissing tot uitrol en de vastlegging van de functionaliteiten moeten er nog keuzes gemaakt worden inzake standaardisatie en harmonisatie. Pas daarna kunnen de bestekken worden opgesteld en de opdrachten gegund aan de private sector. Daarna moet er nog een veldtest volgen op de labotesten bij oplevering. In parallel hiermee moeten ook de interne bedrijfsprocessen en de marktprocessen worden aangepast en gevalideerd.

Ik geef u voor 100 procent gelijk. We staan aan dezelfde kant. We moeten daar werk van maken en er in de komende maanden een draagvlak voor hebben en het maatschappelijk debat voeren.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord

Andries Gryffroy (N-VA): Ik ben blij dat we elkaars mening delen, maar ik wil nog enkele dingen toevoegen. Een slimme meter bestaat uit twee gedeeltes: een meetgedeelte en een transmissiegedeelte. De discussie bij de distributienetbeheerders in het verleden ging over hoe goed de transmissie moet zijn. Men maakte zich zorgen, want stel dat dit één keer per maand zou uitvallen, dan is er op dat ogenblik geen realtime meting, ook al wordt er nog verder gecapteerd. Er bestaat dus een keer per maand kans op een blinde vlek. Mijn antwoord daarop is altijd geweest dat nu heel Vlaanderen permanent een grote blinde vlek is. Dat is voor mij geen issue.

Wat betreft de discussie over de functionaliteiten heb ik altijd gezegd dat die basic moeten zijn met een aantal ins and outs. Als de mensen meer willen, dan moeten ze voor die opties betalen. Als je daarmee rekening houdt, komen we aan een kostprijs van – mij bevestigd door zowel Eandis als Infrax – 75 euro, exclusief btw.

Er zijn heel wat mensen die zo'n meter al op vrijwillige basis willen hebben. Ik denk aan mensen met zonnepanelen of een warmtepomp. Er zijn ook mensen die hun verlichting hebben aangepast door het plaatsen van led-spotjes en die moeten

nu een jaar wachten om te zien of dit een effect heeft op hun rekening. Sommigen willen dat onmiddellijk zien. Er zijn zoveel toepassingen, naast de kostprijs, dat onmiddellijk honderdduizenden gezinnen dit vrijwillig willen hebben als het op de markt is. Hoe sneller, hoe liever. Wat kunt u daaraan doen?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik zie ook de voordelen van een slimme meter, maar er zijn ook een aantal ongewenste neveneffecten. We hebben het daar al een paar keer over gehad. Ik vraag om dit toch goed te bestuderen en oog te hebben voor die ongewenste neveneffecten. Ik heb het dan over budgetmeterklanten en mensen in energiearmoede. Ze zijn er niet meteen voorstander van. Ik zou zeker ook met hun bekommernissen rekening houden.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Het debat zal zeker moeten worden gevoerd en dat gebeurt eigenlijk al een tijdje. Er is nood aan duidelijkheid over de timing en fasering. U spreekt over een bijkomende studie en het voeren van het debat om daarna knopen door te haken en een aanbesteding te doen. Misschien is het goed dat u daar een aantal data op kleeft die voor duidelijkheid zorgen over wanneer een spoor wordt vastgelegd.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: We moeten proberen er een evenwicht in te vinden. Aan de ene kant ben ik het er volledig mee eens dat we snel moeten gaan, dat snelheid gewenst is. Aan de andere kant zijn er oproepen om rekening te houden met ongewenste neveneffecten.

Ik wil eerst iets rechtzetten. Ik heb daarnet blijkbaar een fout gemaakt en wil niet dat dat mij later eventueel wordt aangerekend. Die slimme meters komen niet ín, maar bovenóp de energiefactuur. Ik had mij daarnet versproken, maar wellicht zal dat in mijn gedrevenheid nog wel vaker gebeuren.

De basic is heel belangrijk. Het klopt dat we die zo snel mogelijk moeten bepalen, dat is heel belangrijk. Die vrijwillige basis lijkt mij ook nodig. Er moeten zeer snel beslissingen worden genomen, zodat het al op vrijwillige basis kan. We zullen die ongewenste neveneffecten sowieso meenemen in het verhaal.

We moeten een heel duidelijk pad afspreken met elkaar. We willen snel gaan, moeten daarover een debat voeren en beslissingen nemen die door iedereen worden gedragen. Niets is gemakkelijker dan te zeggen dat we het op vrijwillige basis willen verkopen, waarbij de vrijwilligers zich achteraf 'gejost' voelen omdat ze het vrijwillig hebben gekocht aan een veel hogere prijs dan het later werd uitgerold. Die discussies heb ik nog meegemaakt, onder andere met de geregistreerde kassa.

Die zaken worden allemaal meegenomen. In de komende periode moeten daarover heel snel beslissingen worden genomen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): We moeten afstappen van de slechte perceptie over de kostprijs. Die kostprijs wordt momenteel bespeeld door de distributienetbeheerders, omdat het gaat over de macht van de data. We moeten dat loskoppelen. De data zijn één ding. Anderzijds is er de slimme meter, een bakje dat daar hangt.

Ik heb nog een boodschap voor Groen: u spreekt over de gevaren, maar benoem ze dan ook. Het is een alternatief voor de budgetmeter. De slimme meter kan goed zijn voor de mensen die nu een budgetmeter hebben, omdat ze dan veel

nauwkeuriger kunnen volgen wat ze effectief verbruiken. Ik vind het negatief om te spreken over gevaren.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energievisie en het energiepact – 1875 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, het is wat vervelend dat die vraag om uitleg nu bij u terechtkomt. Ze moest eigenlijk aan bod komen tijdens de vorige commissievergadering, maar dat is niet gelukt. Ze was dus eigenlijk gericht aan uw voorganger, omdat zij tijdens de commissievergadering van 20 april een aantal uitspraken had gedaan.

De voorzitter: U hebt de mogelijkheid om uw vraag aan te passen.

Andries Gryffroy (N-VA): Tijdens die commissievergadering had ze het plots over een strak kader, bottom-upbenadering, samenwerking met diverse betrokkenen en zei ze dat het een taak was voor de werkgroep 4. Toen bleven wij een beetje in het ongewisse, vooral omdat de energievisie, het energiepact dat wij als resolutie in het parlement hebben opgemaakt eigenlijk vooral over het proces gaat, niet over het inhoudelijke aspect. Plots was er dan sprake van werkgroep 4. Eigenlijk moest die er al geweest zijn in september 2015.

Minister, we zien in de pers dat uw federale collega Marghem de zaken vooruitschuift. Vanuit onze commissie hebben we steeds gezegd: 'so be it'. Maar op Vlaams niveau kunnen we al heel wat doen zonder dat we daarvoor het federale niveau nodig hebben en zonder dat er briefjes moeten worden verstuurd tussen het Vlaamse en het federale niveau. We kunnen achteraf nog zien hoe de plannen eventueel kunnen worden samengevoegd.

U hebt verschillende keren in de pers aangegeven dat u daarmee bezig bent en daarop zult terugkomen. Ik zal u dus niet vragen naar de timing enzovoort.

Minister, men spreekt nu plots over werkgroepen en een aantal zaken met diverse betrokkenen. Is er in verband met wat we indertijd hebben afgesproken al iets concreets gestart? En hoe loopt dat nu?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Na het goedkeuren van de conceptnota op 19 februari 2016 is mijn voorganger gestart met de voorbereiding van het traject naar een energievisie en energiepact. Verschillende stappen werden al gezet. Op voorbereidend niveau worden de laatste inspanningen geleverd. Ik heb een plan van aanpak klaar, zodat zo snel mogelijk kan worden gestart met het inhoudelijke luik. Ondertussen zijn we ook al verschillende initiële gesprekken aan het voeren met stakeholders die hun interesse in dit traject hadden getoond. Daarnaast worden de laatste contacten met mogelijke partners in het kader van de 'coalition of the willing' gelegd. Ook voor het burgerpanel werd al een lastenboek uitgeschreven en is de partij geselecteerd. De modaliteiten van het burgerpanel worden eerstdaags – dus ook in mei – met het bedrijf en de administratie uitgezet.

Mijn collega's in de Federale Regering, de andere gewestregeringen en ikzelf zullen met elkaar overleggen. Ik heb inderdaad bericht gekregen van minister Marghem

dat we nu nog meer zullen moeten samenwerken met elkaar. U hebt gelijk, mijnheer Gryffroy. Ik zal aan de kar trekken. Ik ben de minister van Energie van het grootste gewest, niet in oppervlakte, maar wel in belang. We moeten aan de kar trekken.

Ik heb ook nog een collega bevoegd voor de Noordzee die ook met energie bezig is, namelijk met de offshorewindmolenparken. Ik ken die materie vrij goed. Dat betekent dat Vlaanderen de lead zal nemen. Op 22 april werd er al een interfederale IKW georganiseerd over het traject naar een energiepact.

Ondertussen heb ik afgesproken dat we eerst de deelstatelijke plannen zullen uitwerken, alvorens die te integreren in een interfederaal energiepact. We gaan het niet omdraaien, wachten op de federale overheid om dan hier iets te doen, neen, we gaan ons traject uitwerken en dat later inpassen in het federale energieplan. We hebben binnenkort een nieuwe interfederale IKW om daarover verder te onderhandelen, maar wij zullen niet treuzelen.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik heb geen verdere vragen. Ik stel voor dat minister Tommelein zijn huiswerk maakt en daar binnen afzienbare tijd hier mee terugkomt. Als het mij te lang duurt, stel ik wel een vervolgvraag.

Johan Danen (Groen): Minister, uw energieplan, hoe moet ik dat zien? Binnen het kader van het pact en de visie? Zit dat ernaast of erin? We moeten vermijden om te veel naast elkaar te doen.

Robrecht Bothuyn (CD&V): Ik ga ervan uit, minister, dat uw plan de visie en het pact is, dus dat een en ander hetzelfde is. Ik vind uw benadering goed. We moeten als deelstaat eerst ons huiswerk maken, dat moet worden ingepast in de interfederale visie. We hebben dat luik uiteindelijk ook nodig. Stel, puur theoretisch, dat we heel onze doelstelling via zonne-energie realiseren, dan zal dat een enorme impact hebben op de back-upcapaciteit, de nood aan hoogspanningslijnen en dergelijke. Om onze visie te realiseren hebben we hoe dan ook de federale overheid nodig, en vice versa. Als wij en Wallonië en Brussel klaar zijn met ons huiswerk, dan hebben we de nodige samenwerking in dit land nodig om ervoor te zorgen dat we onze gezamenlijke doelstelling bereiken.

Minister Bart Tommelein: Het lijkt me vrij simpel. In een plan zit een visie, en als we een plan hebben, sluiten we een pact. Eén ding is zeker: het gaat over energie. In dat plan, dat pact en die visie moeten verschillende luiken zitten: een zeer sterk technisch-inhoudelijk luik, mijnheer Gryffroy, maar ook een communicatie- en actieplan. Er zijn zaken waar jullie sterk in zijn, en er zijn zaken waar ik sterk in ben. We gaan proberen de krachten te verzamelen en zorgen voor een goed plan, visie en pact. In mijn ogen is dat allemaal hetzelfde, zo simpel is dat.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over marktbedreigingen voor fotovoltaïsche zonnepanelen en de logica achter de interne opbrengstvoeten (IRR) voor de verschillende technologieën inzake hernieuwbare energie – 1883 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Mijn vraag om uitleg gaat ook over zon en werd opgesteld in onverdachte tijden, maar is vandaag actueler dan ooit. Het gaat over de

interne opbrengstvoeten (IRR, internal rate of return) die verschillen naargelang de technologie.

SolarPower Europe heeft haar 'Solar Market Report 2016' gepubliceerd. Uit de cijfers van dit rapport blijkt dat België het in Europa niet zo goed doet als het op zonne-energie aankomt. In de ranglijst van de jaarlijkse ontwikkeling van de zonne-energiemarkt tuimelt België van de negende naar de elfde plaats. Het rapport stipt de invoering van het prosumentarief in Vlaanderen aan als een van de marktbedreigingen.

Minister, de onrendabeletopberekeningen van niet-residentiële installaties verschillen sterk per gewest, hoewel het om dezelfde technologie gaat binnen eenzelfde geografische context. Welke parameters zorgen ervoor dat de onrendabeletopberekening zo verschillend is in Vlaanderen, Wallonië en Brussel? Zijn er effectief grote verschillen in de waarden van deze parameters of worden de gehanteerde parameters in bepaalde gewesten onder- of overschat? Of wordt er een andere berekeningsmethode gehanteerd?

Hoe gaat u PV-zonnepanelen (photovoltaïc) bij particulieren en collectieve PV-installaties stimuleren, in de wetenschap dat de invoering van het prosumentarief duidelijk een sterke rem zet op investeringen in PV bij particulieren? Dat zien we in de ontwikkeling van PV-installaties jaar na jaar. Het zijn telkens vrij lage aantallen.

De interne opbrengstvoeten worden vastgelegd in het energiebesluit. Ze variëren per technologie: voor zon wordt van 5 procent uitgegaan, voor wind van 8 procent en voor – ik mag het woord nu opnieuw uitspreken – biomassa van 12 procent. Hoe verklaart u het grote verschil tussen de verschillende IRR's? Ik vind dat vreemd, misschien is daar een goede reden voor, maar ik zou het graag van u weten. Zijn deze IRR's in voldoende mate aangepast aan de huidige markt? Waarom wordt er voor installaties voor de opwekking van energie uit biomassa een hoger IRR gehanteerd dan voor milieuvriendelijkere productiemethodes? Volstaat een IRR van 5 procent voor zonne-energie voor bedrijven? Is het voor hen interessant genoeg om investeringen te doen in grootschalige PV-installaties?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: De steunberekening voor PV-installaties binnen de verschillende gewesten verschilt inderdaad. Er bestaan daarvoor objectieve redenen, ook al gaat het om eenzelfde technologietype. Binnen Vlaanderen wordt een IRR gehanteerd van 5 procent. Voor projecten binnen het Waalse Gewest is deze gelijkgesteld aan 7 procent en voor Brussel wordt een terugverdientijd van zeven jaar nagestreefd. Dit geeft uiteraard telkens een andere uitkomst bij de steunberekening. Bepaalde omgevingsfactoren spelen zeker ook een rol, zoals de stedelijke context voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Er zijn al diverse initiatieven aangekondigd voor de stimulering van nieuwe PV-projecten, zoals onder meer de zonnekaart en het charter voor groepsaankopen. Andere initiatieven worden momenteel nog bestudeerd op hun impact en kosteneffectiviteit. Zoals u weet – het is volop in het nieuws, u hebt uw vraag gesteld op 21 april, en de wereld is intussen veranderd – gaan wij inzetten op de verdere ontwikkeling van zonne- en windenergieprojecten naast warmte en diepe geothermie in Vlaanderen. We hebben een verdere ontplooiing van deze technologievormen absoluut nodig als Vlaanderen de doelstelling inzake hernieuwbare energie wil halen.

De IRR voor de verschillende projectcategorieën werd door de vorige Vlaamse Regering vastgelegd. Daarbij werd rekening gehouden met de verschillende risico's van diverse types investeringen. Zo is het logisch dat een investering in een technologie met biomassakosten op zich risicovoller is dan een investering waarbij

de evolutie van dergelijke brandstofkosten geen rol speelt. Daar komt nog bij dat de bandingfactoren van zon en wind jaarlijks worden geactualiseerd aan de hand van de elektriciteitsprijs. Dat geldt niet voor de andere categorieën. Een gedeelte van de onzekerheid verbonden aan de uitvoering van de investering en de evolutie van marktprijzen wordt zo voor deze technologievormen gecompenseerd.

Of een IRR van 5 procent voor bedrijven voldoende is om te investeren in zonnepanelen, kan men inderdaad betwijfelen. Ik wil dit verder onderzoeken en bespreken in het kader van bijkomende acties om de ontwikkeling van zonne-energie te versnellen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik dank u voor het korte maar duidelijke antwoord. Ik pleit er niet per se voor om de IRR te verhogen, maar ik wil wel dat die zo hoog is dat ervoor wordt gezorgd dat er daadwerkelijk wordt geïnvesteerd in zonne- en windenergie. Wat de biomassa-energiewinning betreft, kan ik u enigszins begrijpen, want de bandingfactor werd inderdaad bij voorbaat en voor de volledige periode vastgelegd, met het risico dat daaraan is verbonden. Maar de risico's voor zonne- en windenergie lijken me van dezelfde omvang te zijn. Dat is zeker het geval, want ze worden om het half jaar herberekend. Ik vraag u dus om goed te onderzoeken of de opbrengstvoeten zullen volstaan om voldoende investeringen te genereren.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik begrijp de mensen van Groen niet helemaal. Vorige week hebt u in de plenaire vergadering nog kritiek geleverd op de dure energie. U stelde dat de energieheffing moet worden afgeschaft. Beseft u wel wat u vraagt? *(Opmerkingen van Johan Danen)*

Mag ik uitspreken? U wilt de IRR voor zonne-energie optrekken van 5 naar 8 procent. *(Opmerkingen van Johan Danen)*

Dat hebt u wel gezegd. Wel, als u de IRR wilt optrekken voor de bedrijven die de panelen op hun dak willen plaatsen, dan moet u de steun optrekken. Maar dan moet u later niet komen klagen dat de elektriciteitsprijzen zijn gestegen. U moet dat goed beseffen. Ook de heer Bothuyne heeft dat al benadrukt. We moeten de exploitatie en de investeringen ondersteunen, maar we moeten ook de prijzen in de hand houden. Als u dan toch iets wilt ondernemen, dan heb ik een heel ander voorstel. Waarom zou men de duurtijd van de Vlaamse energielening voor kmo's niet optrekken van vijf naar acht jaar? Dat zal ervoor zorgen dat de kmo's niet verplicht worden om hun kredietlijn bij de banken uit te putten, zonder dat we het risico lopen dat de elektriciteitsprijzen stijgen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik heb geen studie nodig om te weten hoe het zit met de rendabiliteit van windenergiewinning. Het is evident dat de rendabiliteit van windmolens aan de kust groter is dan die van molens die in Limburg staan. We mogen dus geen appels met peren vergelijken. Het voorstel om de duurtijd van leningen voor kleine kmo's te bekijken, moeten we eens bekijken. Dat kan een belangrijk punt zijn. In het energieplan moeten we alle elementen integreren. Maar één zaak is duidelijk: we zullen niet vervallen in een toestand van oversubsidiëring. Sta me toe daarover duidelijk te zijn: ik wil de doelstellingen halen zonder dat het geld door deuren en vensters wordt buitengegoid.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, op dat punt zijn we bondgenoten. Mijn vraag was een zuivere vraag om uitleg. Ik wou gewoon weten hoe het komt dat de

interne opbrengstvoeten verschillen. Ik hou er niet van dat men me woorden in de mond legt die ik helemaal niet heb uitgesproken. Ik pleit er niet voor om wat dan ook op te trekken. Ik wil alleen maar dat er in Vlaanderen capaciteit voor zonne- en windenergiewinning bij komt, op een kostenefficiënte manier. Het klopt dat ik maanden heb gestreden tegen de energieheffing; daarom zou het echt absurd zijn als ik nu zou pleiten voor een oversubsidiëring. Ik wil daarover geen enkele onduidelijkheid laten bestaan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de impact van de studie van Elia over de nood aan 'adequacy' en aan flexibiliteit in het Belgische elektriciteitssysteem – 1891 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, mijn vraag gaat over de impact van de belangrijke studie van Elia over de afstemming van vraag en aanbod en de nodige flexibiliteit van de elektriciteitsmarkt. Als er tegen 2023 geen bijkomende productiecapaciteit komt, dreigen in België stroomtekorten, zo luidt een van de conclusies van de studie. De studie werd besteld door de federale minister van Energie Marie-Christine Marghem. De studie werd vorige week voorgesteld. De studie vertrok van het besliste beleid, en ging ervan uit dat er nog een aantal grootschalige biomassacentrales zouden komen, wat betekent dat die nu al toe is aan een update. De studie houdt ook rekening met de wettelijk vastgelegde kalender voor de sluiting van kerncentrales.

Als de kerncentrales sluiten, is er behoefte aan een structureel blok van 4000 megawatt flexibele capaciteit om de vraag naar en het aanbod van elektriciteit op elk ogenblik in evenwicht te kunnen houden. Tegen 2027 wordt er best voorzien in een structureel blok van 8000 megawatt, aldus Elia, zodat we voorbereid zijn op de sluiting van kerncentrales en van andere oude, klassieke centrales in het buitenland. Elia wijst er ook op dat België in 2027 voor de helft van zijn elektriciteitsvoorziening afhankelijk zal zijn van invoer uit het buitenland. Overigens stijgt dat aandeel nu al elk jaar.

Dus volgens Elia moet ons land overleggen met de buurlanden over de nood aan flexibele centrales en de manier waarop we die achter de hand kunnen houden bij onze energievoorziening. Dat lijkt evident maar is het niet altijd.

Ook de deelstaten hebben een belangrijke impact op de bevoorradingszekerheid, enerzijds door de elektriciteitsbehoefte te drukken via een doorgedreven energie-efficiëntiebeleid, anderzijds door het opdrijven van de productie van hernieuwbare energie die wat betreft zon en wind intermitterend is. Daarnaast zijn er biomassa, biogas en geothermie die het potentieel hebben om een stabiele energievoorziening te zijn of als flexibele capaciteit te kunnen worden ingezet. Het energiebeleid in Vlaanderen heeft dus een grote impact op het onderwerp van deze studie.

Minister, was u of uw administratie betrokken bij de opmaak van deze studie? Hoe reageert u op de resultaten van deze studie? Wat kunnen de gevolgen zijn voor het Vlaams energiebeleid? Wordt over de resultaten van deze studie overleg gepleegd met de Federale Regering en de andere deelstaten? Wat zijn de volgende stappen in de opmaak van een Vlaamse energievisie en de opmaak van een interfederaal energiepact?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Als minister van Energie was noch mijn voorganger noch ikzelf betrokken bij de studie. Elia heeft gebruikgemaakt van enkele gewestelijke assumpties zoals de doelstellingen en subdoelstellingen zoals ze werden opgemaakt voor het behalen van de doelstellingen in 2020. Enkel de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), het Directoraat-generaal Energie en het kabinet van federaal minister van Energie Marghem waren betrokken bij de opmaak van de studie. De studie is wel een aanzet voor het verder zetten van een federaal proces voor het opzetten van een langetermijnbeleid waar de stakeholders bij betrokken worden.

Bevoorradingsszekerheid is een federale bevoegdheid – ik heb ooit nog de procedure over het atol voor de kust van De Haan bestudeerd – maar er is ook altijd een impact op het Vlaamse niveau. Ik besef dat bevoorradingsszekerheid en opslag zeer belangrijk zijn voor ons energiebeleid. Er is dan ook een belangrijke nuance nodig in de interpretatie van de resultaten van de studie omdat die werd uitgevoerd rekening houdend met verschillende scenario's.

In het basisscenario, waarbij de assumptie is dat de groei van de hernieuwbare energie de target haalt en waarbij de kerncentrales worden gesloten volgens de huidige wetgeving, is de conclusie van de studie dat de huidige mechanismen zoals de strategische reserve en de opening van nieuwe interconnecties met onder andere Duitsland en het Verenigd Koninkrijk volstaan op meer korte termijn, 2017-2021, om de bevoorradingsszekerheid te garanderen. Het is vanaf 2023 dat het risico groter wordt dat er niet voldoende capaciteit zou zijn om de bevoorradingsszekerheid te garanderen.

In dit basisscenario zou er tegen 2027 een structureel blok van 4000 megawatt nodig zijn. Men spreekt over 8000 megawatt in het scenario waarbij er veel minder thermische capaciteit zoals gas- en kolencentrales in het buitenland zou zijn en België dus veel minder energie kan importeren.

De waarschijnlijkheid van dit scenario hangt van veel verschillende zaken af, waardoor het zeker moeilijk te voorspellen is. Elia stelt dan ook voor om een debat te openen over de mogelijkheden om de bevoorradingsszekerheid te garanderen na 2025. Een optie zou kunnen zijn om een capaciteitsmechanisme te ontwikkelen, gecoördineerd met de buurlanden. Ik denk dan in eerste instantie aan de Benelux.

Er is ook een scenario waarin wordt uitgegaan van opslag en beheer van de bijkomende vraag door 'demand response' en centrale of decentrale opslageenheden. Dat scenario heeft voor het Vlaamse beleid een grote impact omdat een groot deel van het potentieel hiervoor te vinden is het op het plaatselijk vervoernet en het distributienet en dat het uitdenken van een beleid voor deze netten, en dus ook het aanmoedigen van opslag en energie-efficiëntie een regionale bevoegdheid is.

Verder is het ook belangrijk om in de nood aan een structureel blok ook het aspect behoefte in de tijd in rekening te nemen. Zo is in het basisscenario 1000 megawatt van de 4000 megawatt slechts nodig om de bevoorradingsszekerheid te garanderen voor koudegolven. Het gaan dan over enkele uren tijdens één à twee weken in de winter. In het scenario waar de buitenlandse eenheden sluiten, is 4000 van de 8000 megawatt nodig om extreme gevallen te garanderen gedurende vijf uur.

Men kan zich in het debat afvragen of het interessant is om voor deze uitzonderingen ook in te zetten op het vrijwillig verminderen van verbruik – het 'consuminderen' – eventueel voor een vergoeding, in plaats van enkele nieuwe centrales te bouwen die slechts heel beperkt zullen draaien. Onder andere in Californië bestaat er een dergelijk systeem.

Het hangt dus sterk af van de gekozen oplossingen om de bevoorradingszekerheid te garanderen of er grote gevolgen zijn voor het Vlaamse Energiebeleid. De bouw van nieuwe gascentrales heeft een minder sterke impact op het regionale dan het sterk inzetten op 'demand response' of decentrale opslag.

De gekozen optie zal waarschijnlijk uit een mix van verschillende opties moeten bestaan en het is dus belangrijk dat de federale en regionale overheden goed samenwerken voor het uitwerken van deze oplossingen. Ik zal bij federaal minister Marghem dan ook aandringen op een goede samenwerking.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord en ik ben blij met uw optimistische noot op het einde. Een goede samenwerking met de federale minister van Energie is inderdaad belangrijk. Verder hoor ik u heel terecht pleiten om het capaciteitsmechanisme waarover wordt gesproken, niet uit te werken op nationaal niveau maar verder te kijken binnen de Centraal West-Europese zone of de Benelux, wat een nuttig platform kan zijn om stappen vooruit te zetten.

Het is heel belangrijk dat het overleg daarover snel wordt gevoerd. Bij de opmaak van onze eigen Vlaamse energievisie moeten we in het achterhoofd houden wat anderen aan het doen zijn, en dat is rijden en omzien tegelijkertijd. Dat is moeilijk, dat is lastig, maar het is nodig om op een goede manier de finish te bereiken. We hopen dat hierover snel overleg wordt georganiseerd. Het is een beetje een gemiste kans dat Elia bij de opmaak van deze studie geen contact heeft opgenomen met de deelstaatsadministraties om wat input te geven. In de toekomst moet er op een andere manier worden gewerkt.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Volgens mij zijn er twee pijnpunten die we niet mogen onderschatten. Het eerste is de discussie over energieafhankelijkheid of –onafhankelijkheid. Ik kan u garanderen dat, als het in Zuid-Frankrijk hard vriest en er daar een tekort is, de Fransen niet voor onze mooie ogen eventjes de stroom naar ons land zullen doorsturen en zichzelf in de koude zetten. We hebben het probleem van Nederland met de gascentrales, het probleem van de ombouw van molens en van bruinkoolcentrales in Duitsland. Op een bepaald ogenblik – en dat is een beetje spijtig aan de studie van Elia – zouden we de studie moeten doortrekken naar onze buurlanden, waarmee we een transmissielijn hebben, om te zien welke invloed het op ons land heeft als daar iets gebeurt. Dan zou men wel eens kunnen komen tot een ander plaatje. Nu maakt men een studie en zegt men: hetgeen we tekort hebben, gaan we met het buitenland regelen. Ik ben er niet zo zeker van dat dat zomaar lukt. Ik heb bijvoorbeeld een discussie meegemaakt tussen Polen en Hongarije over schaliegas dat men probeerde uit de grond te halen. Die discussie was onhebbelijk. En dan spreken we van een energie-unie.

Het tweede probleem: we kennen ons verbruiksprofiel niet. Als men kijkt op de website van Elia, ziet men een lijn op en af gaan, maar dat is op het transportnetniveau. Met andere woorden: we kennen het eigenlijk niet. De enige methode om het te kennen, is het te vragen aan de verschillende distributienetbeheerders om diezelfde lijn ook op te maken op hun niveau en dat verbruik te gaan optellen. Dan zal men zien dat er een verschil is. Waarom? Elia ziet niet of de windmolens draaien, ziet niet dat er 2200 megawatt zonnepanelen energie opwekken, ziet niet of er een biogasmotor draait enzovoort. Ze kijken louter naar wat er op het net wordt gestoken aan eigen productie en aan productie uit het buitenland. Al de rest weten ze niet. Dat is eigenlijk het meest belangrijke, buiten de samenwerking federaal-regionaal. Men moet de distributienetbeheerders ertoe dwingen om diezelfde grafiek als Elia op te maken en die cijfers moeten we allemaal optellen, zodat we het Vlaams profiel leren kennen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: U hebt daar zeker een punt. Men bekijkt het op macroniveau, maar men moet het op microniveau bekijken. Men moet kijken van waar het allemaal komt en op welke manier het wordt geleverd. Ik ben het daar voor honderd procent mee eens. We gaan dat dan ook doen. We gaan daarover zeer binnenkort met de distributienetbeheerders rond de tafel zitten. Ook op het internationale niveau moeten we lijnen uitzetten. Ik weet dat daar bijvoorbeeld op Beneluxniveau aan wordt gewerkt. We moeten daar als Vlaamse overheid ook in participeren. Ik zal dan ook al onmiddellijk het initiatief nemen. Ik was in juni uitgenodigd op het Beneluxparlement om te komen spreken over de bestrijding van de sociale fraude. Ik ga dat onmiddellijk omturnen en ik ga er spreken over energie. Dan gaan we meteen de toon zetten. Vlaanderen is ook in het Beneluxparlement vertegenwoordigd met een delegatie. Ik kan daar dus ook als Vlaams minister gaan spreken.

We kunnen in de toekomst ook andere samenwerkingsverbanden kneden. We hebben de Nordic Council met de Scandinavische landen, de Baltic States waarmee we contacten kunnen hebben en we hebben uiteraard Duitsland. Dan ontstaat een situatie waarbij we in het noordelijk gedeelte van Europa toch wel afspraken hebben, waarbij we onze energieonafhankelijkheid alleen maar kunnen versterken, en waarmee we heel concrete afspraken kunnen maken en we in geval van uitzonderlijke situaties noodplannen kunnen opstellen. We moeten ook die piste bewandelen. We moeten op het microniveau met de distributienetbeheerders, en op het macroniveau ook buiten de Belgische context denken. We moeten gaan naar een internationale context. En we gaan niet wachten op Europa, want dan kunnen we lang wachten.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik ben het er helemaal mee eens. Misschien wil ik uw laatste zin toch wat nuanceren. Op Europees niveau gebeuren met de ontwikkeling van de Europese Energie-unie wel een aantal boeiende dingen die kunnen bijdragen tot de doelstellingen die we hier hebben op lokaal, Vlaams niveau: een sterk decentrale productie en een decentraal net, dat slim kan inspelen op vraag en aanbod, en op internationaal niveau een uitgewerkt gemeenschappelijk mechanisme, een gemeenschappelijke markt en gemeenschappelijke infrastructuur. Daar is heel veel werk aan. Ik ben blij dat u dat open vizier hebt bij het ontwikkelen van uw beleid. Het zal zeker nodig zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energieonafhankelijkheid van gemeenten – 1939 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over energieonafhankelijke gemeenten – 1953 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): In het kader van de verdeling van het Klimaatfonds, een slordige 300 miljoen euro aan middelen, gaat ongeveer 262 miljoen euro naar gebouwen. Op zich vind ik dat een zeer goed idee. Ik pleit er al een zestal

jaar voor om eerst te kijken naar het eigen patrimonium vooraleer naar andere mogelijke acties te kijken. Daarbij zou een rollend fonds van in totaal 150 miljoen euro komen, waarmee men jaarlijks 2500 woningen energiezuiniger wil maken. Van die 150 miljoen euro zou er 50 miljoen euro van de overheid komen en 100 miljoen euro van private partners.

Uw voorganger deed mee dat de Vlaamse Regering dertig Vlaamse steden en gemeenten energie-onafhankelijk wil helpen maken. Op welke manier dat moest gebeuren, moest nog verder worden uitgewerkt, maar er werd toen opgemerkt: "Soms kan de plaatsing van één of enkele windmolens helpen om een gemeente energie-onafhankelijk te maken." Dan begint het bij mij een beetje te knagen. Ik heb het simpele voorbeeld van Melle, waar men er niet beter op gevonden heeft om drie windmolens bij te plaatsen, waardoor men plots energieonafhankelijk is. Dat past in het Burgemeestersconvenant. In Merelbeke kan men geen windmolens plaatsen, want daar is een vliegveld vlakbij. Ik denk aan de opmerking van Ronnie Belmans. Merelbeke moet het dan op een andere manier doen. Maar men creëert op de duur het beeld dat men energieonafhankelijk is omdat men een aantal windmolens heeft geplaatst. Oké, maar sluit dan ook de kabels af. Als er dan geen wind is, dan moeten de gemeenten hun plan trekken. Dat is energieonafhankelijk zijn. Dan kunnen ze met andere woorden allemaal beginnen te fietsen.

Ik heb wat problemen met die boodschap die zomaar vrijblijvend wordt uitgezonden, tenzij men iets totaal anders bedoelt met energie-onafhankelijkheid. Ik denk dat het veel interessanter zou zijn dat men eerst en vooral inzet op de onderste trap van de Trias Energetica, en dat is energie-efficiëntie.

Minister, aan welke parameters denkt u om de extra middelen te verdelen aan de dertig gemeenten die zich willen inzetten voor het klimaatbeleid? Zal de prestatie binnen het Burgemeestersconvenant hiertoe een voorwaarde zijn?

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Voorzitter, ik heb een gelijkaardige vraag ingediend als de heer Gryffroy. Tijdens de Vlaamse klimaatop 19 april 2016 werd een toelichting gegeven over de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in de sectoren mobiliteit, gebouwen, landbouw en afval, industrie en energie.

Ik meen me te herinneren dat in diezelfde week de Vlaamse Regering bekendmaakte dat in functie van het klimaat de komende jaren 300 miljoen euro extra zal worden ingezet. Die middelen zouden als volgt worden verdeeld: 262 miljoen euro voor ingrepen in gebouwen zoals sociale woningen, schoolgebouwen en overheidsgebouwen; 25 miljoen euro voor ingrepen in mobiliteit; 12 miljoen euro voor de ondersteuning van klimaatprojecten bij lokale besturen.

Met deze bijkomende middelen voor intern klimaatbeleid wenst de Vlaamse Regering dertig steden en gemeenten energieonafhankelijk te maken. In diezelfde mededeling werd ook een rollend fonds gelanceerd van 150 miljoen euro waarmee de regering jaarlijks 2500 woningen energiezuiniger wil maken. 50 miljoen euro zou komen van de overheid en 100 miljoen euro van private actoren.

Minister, wat wordt precies bedoeld met de term 'energieonafhankelijke gemeente'? Aan welke voorwaarden moet een gemeente of stad voldoen om het label 'energie-onafhankelijk' te krijgen? Hoe ziet u de rol van de Vlaamse Regering in het energieonafhankelijk maken van steden en gemeenten? Komt er enkel financiële ondersteuning vanuit het klimaatfonds of zal er ook inhoudelijk een ondersteuning worden uitgewerkt? Heeft de Vlaamse Regering al steden en gemeenten op het oog? Maldegem zal er zeker bij zijn, want wij hebben al veel windturbines en er komen er nog veel bij. Ik vraag me af hoe de kandidaatstelling en de selectie gebeurt. Gebeurt dat met een afroep? Gebeurt die selectie op basis van die

gemeenten die niet alleen het Burgemeestersconvenant ondertekend hebben, maar die intussen ook beschikken over een goedgekeurd klimaatplan? Aan welke private partners wordt gedacht voor het rollend fonds van 150 miljoen euro? Via welke weg zullen de middelen van het rollend fonds beschikbaar worden gesteld? Ziet u dat in een uitbreiding van de bestaande energielening of is dit een volledig nieuw fonds dat zal worden opgericht?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik zal beginnen met te zeggen dat ik niet van plannen om alleen plannen te maken, maar dat ik vooral bezorgd ben over de uitvoering van die plannen. Blijkbaar is men op dit niveau heel sterk in plannen, want ik word overstelpt met plannen die binnen de kortste keren moeten worden neergelegd. Ik zal dat ook doen, maar veel belangrijker is de uitvoering van de plannen en het bereiken van resultaten.

Mevrouw Taeldeman, een energieonafhankelijke gemeente is een gemeente waarbij minstens evenveel energie geproduceerd wordt binnen de gemeentegrenzen als er geconsumeerd wordt. Dat is een redelijk simpel uitgangspunt. Indien dertig gemeenten hierin slagen, dan is dit 10 procent van de Vlaamse gemeenten. De vraag is ook hoe groot die gemeenten moeten zijn vooraleer je aan die 10 procent komt. Men zal een mix van grote en kleine gemeenten moeten hebben. Momenteel werken we nog verder aan de uitwerking van dat plan.

Het spreekt voor zich dat we energie-efficiëntie niet links laten liggen. Energie-efficiëntie is nog altijd de prioriteit. We kunnen wel spreken over productie van energie, maar we moeten ook eens denken aan het consuminderen in plaats van consumeren. We moeten dat ook duidelijk maken aan de gemeenten.

Het Burgemeestersconvenant, dat inmiddels door meer dan twee derde van de Vlaamse gemeenten werd ondertekend, biedt uiteraard een geschikt kader voor dit project. Gemeenten die deelnemen aan het convenant moeten een nulmeting uitvoeren en verschillende energieparameters monitoren. Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) stelt jaarlijks energiedata ter beschikking van de gemeenten, op basis waarvan de deelnemende gemeenten hun nulmeting uitvoeren en zogenaamde 'sustainable energy action plans' (SEAP's) opmaken. Op dit werk kan zeker worden verder gebouwd. De parameters voor de selectie worden momenteel uitgewerkt. Zoals ik al heb aangegeven, ben ik nu volop bezig met de uitwerking van een plan om gemeenten te faciliteren om zo energieonafhankelijk mogelijk te worden.

Er is nog geen selectie van steden en gemeenten gebeurd. Alle steden en gemeenten moeten in principe in aanmerking kunnen komen. Als we een voorselectie van gemeenten zouden doen, dan spannen we de kar voor het paard, en dat is niet de bedoeling. Wel zijn al enkele voorbereidende gesprekken opgestart om de haalbaarheid van een dergelijk rollend fonds te onderzoeken.

Het uitgangspunt is het project 'Dampoort KnapT OP!', een initiatief van het OCMW Gent, in samenwerking met onder andere Samenlevingsopbouw. Dit volledig nieuwe initiatief past binnen de contouren van het Vlaams Klimaatplan, het Energiepact en het Renovatiepact. De technische discussies over de al dan niet inkanteling in de Vlaamse begroting zullen parallel lopen met de gesprekken bij de opmaak van het fonds.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik hoor u graag zeggen hoe u, in verband met de nulmeting, de energieonafhankelijkheid definieert. Maar dat betekent ook dat het straks te gemakkelijk wordt voor gemeenten die zeggen dat ze energieonafhankelijk zijn,

maar eigenlijk het probleem verleggen naar de omliggende gemeenten. Wat doen zij dan als er, bij manier van spreken, geen wind en zon zijn? Zij verschuiven het technisch probleem in het net naar de rand.

De nulmeting is blijkbaar niet simpel. Alles wat te maken heeft met bijvoorbeeld de Vlaamse gewestwegen, wordt niet gemeten. Een federaal justitiegebouw in de gemeente wordt weliswaar gemeten, maar dan moet je dat opvragen bij de federale overheid. Wat verstaat men dus onder een nulmeting van de gemeente? Betreft dat enkel datgene waarvoor de gemeenten zelf verantwoordelijk zijn, dus hun eigen gemeentelijke wegen, hun eigen sporthal, de woningen en bedrijven die daar staan? Dan moet men al die gegevens kunnen optellen. Maar dan is er nog de privacy, minister, waar u ook enorm op staat. Hoe gaat u dan die gegevens samenbrengen? Het is hier toch een beetje windowdressing.

Je hoort dat vaak in verband met het Burgemeestersconvenant. Men is dat gaan ondertekenen, men heeft de media erbij gehaald, maar nu zitten ze met de evaluatie van de nulmeting en binnen twee jaar moeten ze tonen hoever ze staan. Er hangt geen boete aan vast. Maar ik denk toch dat heel veel gemeenten er niet in zullen slagen omdat ze een tekort aan gegevens hebben.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Ik ben niet zo kritisch ten aanzien van de nulmeting, de ondertekening van het convenant en dan uiteindelijk het actieplan. Minister, u refereert er zelf aan, dat twee derde van de Vlaamse steden en gemeenten intussen het convenant heeft ondertekend. Maar dat is natuurlijk gemakkelijk: in twee seconden zet je een handtekening, maar dan komt het erop aan om binnen het jaar een lokaal actieplan uit te werken. Die nulmeting zit volgens mij redelijk goed in elkaar. Die is gebaseerd op wetenschappelijke gegevens van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), die gratis worden aangeleverd aan de steden en gemeenten.

Minister, ik ga ervan uit dat energieonafhankelijk hetzelfde is als energieneutraal. Ik heb begrepen, minister, dat de selectie van de dertig steden en gemeenten die energieonafhankelijk willen zijn, nog niet is gebeurd, en dat u nu werkt aan het opmaken van de parameters waarvoor een stad of gemeente in aanmerking kan komen.

Ik heb ook begrepen dat het nog even wachten is op het rollend fonds, en dat u de inspiratie gevonden hebt in – alweer – Oost-Vlaanderen, in de Dampoortwijk in Gent. We zullen nog even moeten wachten op meer concrete details over dat rollend fonds. Ik vind dat een zeer goed initiatief. Kijk maar naar de lage renovatiegraad in Vlaanderen. Als zo'n fonds ertoe kan bijdragen dat er zoveel duizenden woningen energiezuiniger zouden kunnen worden gemaakt, kan ik dat alleen maar toejuichen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik deel, vandaag toch, de kritische toon van de heer Gryffroy met betrekking tot het Burgemeestersconvenant. Ik heb verschillende gemeenten hierover informeel bevraagd. Zij zeggen mij: 'Als we een paar windmolens op ons grondgebied hebben, zijn we in orde en is onze doelstelling gehaald.' Dat kan toch niet de bedoeling zijn. Als dat in hoofde van de burgemeester of de schepenen zo is, dan is dat wel een perceptie die werkelijkheid wordt.

Ik ben absoluut voorstander van het rollend fonds. Ik steun dat ten volle. Het is zoals mevrouw Taeldeman zegt: energierenovatie is een van de grootste uitdagingen op het vlak van energie de komende jaren in Vlaanderen. Minister, ik hoor u zeggen dat er veel plannen zijn gemaakt. Er is ook een Energierenovatieplan. We moeten daarmee landen. Ik hoop dat dit kan worden ingepast in een breder

plan om meer dan die tweeduizend woningen te renoveren. Er zijn er nog een paar honderdduizend of zelfs een paar miljoen te gaan in Vlaanderen.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Als we onze doelstellingen willen halen – en ik heb van de minister begrepen dat dat zijn vaste wil en ambitie is – en als we vervolgens een energievisie uittekenen met alle betrokken partijen, burgers, bedrijven, een ‘coalition of the willing’ en de politiek, dan denk ik dat de invulling van het Burgemeestersconvenant vanzelf zal gaan. Als we onze nationale en regionale klimaatdoelstellingen halen en overal een tandje bij steken, komen we er wel. De discussie van daarnet over de windmolens was een goed voorbeeld. Minister, u hebt daar perfect verwoord hoe een en ander in lijn zal worden gebracht en hoe het evenwicht tussen lokale autonomie en brede verantwoordelijkheid zijn plaats zal vinden.

Tinne Rombouts (CD&V): Dit is een belangrijke vraag omdat hier de vraag naar sensibilisering duidelijk naar voren komt. Dat is een belangrijk element voor het Burgemeestersconvenant. We mogen daar het kind niet met het badwater weggooien. Dat is iets belangrijks, en je voelt dat dit toch leeft bij de lokale besturen. Maar, minister, u zegt dat energieonafhankelijke gemeenten gemeenten zijn die minstens hebben geproduceerd wat ze hebben geconsumeerd. Er zijn gemeenten die al in die situatie verkeren, die zelfs meer produceren dan ze consumeren, en die bij de nulmeting al in die situatie verkeerden. Maar misschien kennen ze wel op andere zaken uitdagingen in verband met het Burgemeestersconvenant. Wordt daar dan ook rekening mee gehouden? Hoe gaat men met die voorlopers om?

Men moet natuurlijk het geheel van het energiebeleid bekijken. Ik begrijp dat. Ik heb echter vastgesteld dat gemeenten die meer produceren, niet uitgesloten zijn bij eventuele afschakelplannen. Ik heb daar ooit een vraag over gesteld. Dat is natuurlijk een domper. Gemeenten zeggen duidelijk dat ze mee willen investeren met het oog op energieonafhankelijkheid, en brengen die boodschap ook aan de burgers. Als dergelijke negatieve effecten zo’n sensibiliserend initiatief tegenwerken, dan is dat natuurlijk spijtig. Minister, misschien kunt u dat ook meenemen. Bijvoorbeeld bij afschakelplannen en zo meer zou er oog moeten zijn voor het risico dat zo’n sensibiliserend initiatief de kop wordt ingedrukt.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik heb daarnet al gezegd dat het vrij duidelijk is voor mij. We moeten een visie ontwikkelen, die we dan in een plan moeten stoppen en waarvan we dan een pact moeten maken. De betrokkenheid van de lokale overheden zal ook belangrijk zijn. Als je een draagvlak wilt creëren bij de bevolking, moet je ervoor zorgen dat dergelijke initiatieven mee kunnen helpen bij het uitvoeren van dat energieplan, want de uitvoering is nog altijd belangrijker dan het plan zelf.

Aan de hand van de opmerkingen, die ik graag mee in overweging neem, besef ik dat we met een aantal factoren rekening moeten houden. Niet alles moet zich beperken tot de gemeentegrenzen: er moeten ook andere eventuele mogelijkheden zijn. Ook moeten we een aantal neutraliserende parameters meenemen. We moeten ervoor zorgen dat dat sensibiliserend is, maar ook sensibiliserend blijft, dat het de gemeenten de incentive geeft om daadwerkelijk mee te werken aan een energiebeleid. Ik weet dat het de grote dingen, de grote overheidsgebouwen, de grote projecten zullen zijn, maar als we lokaal die betrokkenheid kunnen vergroten, dan lijkt dat me ook een zeer belangrijk element. Ik neem echter alle opmerkingen mee.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over woningkwaliteit, meer bepaald wat energierenovatie betreft
– 1940 (2015-2016)**

**VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energieprestaties van gebouwen
– 1968 (2015-2016)**

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, er is nu tien jaar verstreken sinds de EPB-regelgeving werd ingevoerd, met regels inzake energieprestaties en het binnenklimaat. Concreet komt het erop neer dat bouw- en verbouwprojecten waarvoor een bouwaanvraag of een melding nodig is, moeten voldoen aan de EPB-eisen. Tegen 2021 wordt de lat nog wat hoger gelet: voor nieuwbouw is de bedoeling bijna-energieneutraal (BEN) te worden.

Naar aanleiding van tien jaar EPB is er een rapport opgemaakt. Daaruit blijkt dat de Vlaming op tien jaar tijd dubbel zo energiezuinig bouwt als bij de start van de EPB-regelgeving. Meer dan 250.000 bouwheren zijn met de EPB-regelgeving in aanraking gekomen en ondertussen hangt aan meer dan 176.000 gebouwen een E-peil vast. In het rapport staat ook dat het E-peil van eengezinswoningen jaarlijks daalt sinds 2006. De bouwsector heeft dus toch een enorme sprong gemaakt.

Die sprong situeert zich echter voor het overgrote deel in de nieuwbouwsector, door de invoering van het decretaal kader en de handhavingsmodaliteiten. Niet minder dan 99 procent van de nieuwbouwwoningen voldoet aan het E-peil. De helft loopt zelfs voor op de eisen.

Helaas moeten we ook vaststellen dat de renovatie achterophinkt. Het Steunpunt Wonen heeft in zijn studie duidelijk gemaakt dat vandaag nog 1 miljoen woningen van een ontoereikende kwaliteit zijn. Daarvan hebben 350.000 woningen echt wel structurele ingrepen nodig. Via allerlei instrumenten wordt er wel een poging gedaan om renovatie te stimuleren. Ik denk onder meer aan de premies en de energielening. De broodnodige inhaalbeweging blijft echter eigenlijk uit.

Op 25 april hield de Commissie voor de opvolging van het klimaatbeleid in Vlaanderen een hoorzitting met een aantal experts op het vlak van wonen en huisvesting. De heer Arnold Janssens, professor aan de UGent, heeft heel wat media gehaald met zijn uiteenzetting tijdens die vergadering, omdat hij ijverde voor het ontwikkelen van een regelgevend kader om de renovatie van bestaande woningen in Vlaanderen te stimuleren, naar het voorbeeld van het decretaal kader dat tien jaar geleden werd gecreëerd met betrekking tot nieuwbouw.

Minister, wat is uw visie op het ontwikkelen van een regelgevend kader inzake de renovatie van bestaande woningen? Ziet u mogelijkheden in een dergelijke aanpak?

Ik moet zeggen dat het iedereen in de klimaatcommissie toch wel enigszins verwonderde dat diezelfde professor stelde dat de energiebesparing die wordt gerealiseerd door het isoleren van bestaande woningen, eigenlijk zwaar wordt overschat. Dat zou vooral komen door het gedrag van de bewoners, die na isolatie vaak een gemiddeld hogere temperatuur aanhouden. Isolatie wordt in Vlaanderen echter naar voren geschoven als een van de belangrijkste maatregelen om

energiebesparing te verkrijgen en wordt zeer sterk gestimuleerd aan de hand van premies, aldus de professor. Wat is uw reactie daarop?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik wil met mijn vraag om uitleg het debat opentrekken. Van in het begin van deze legislatuur ben ik vragende partij om de volledige energy performance of buildings (EPB) grondig te herzien en meer te richten naar een energy performance of buildings directive (EPBD), zoals die in het najaar door Europa zal worden goedgekeurd. Eerst kijkt men naar de schil, naar wat je netto nodig hebt en dan naar hoe je die netto-behoefte invult, en ten slotte naar hoeveel je daarvan met hernieuwbare energie invult.

De huidige EPB-regelgeving kent heel wat zwaktes en uitdagingen. Ik geef enkele voorbeelden. Innovatie wordt beperkt door een lange doorlooptijd van beslissingen – vier jaar voor een eventuele integratie van een nieuwe technologie in de EPB-berekening. Er is onvoldoende technologische neutraliteit en onvoldoende flexibiliteit softwarematig. De EPB-verslaggevers klagen daar enorm over. Een en ander ligt ook niet in lijn met de toekomstige EU-eisen. Het is geen maat voor werkelijk primair energieverbruik zoals gevraagd in de EPBD. Er is nog geen implementatie van deze standaarden. Het is niet altijd overzichtelijk, bijvoorbeeld inzake dimensionering van vloerverwarming, warmtenetten, buffering, centrale stookplaatsen. Het is zeer arbeidsintensief. Er zijn geen doelstellingen voor hernieuwbare energie, bijvoorbeeld voor warmtepompen. Er is geen online platform dat transparantie geeft over de bijdrage van de verschillende technieken. Tussen gewesten bestaan er verschillen, maar daar liggen we minder wakker van. Als Vlaanderen zijn model heeft, dan is het zo, maar men werkt z gezegd wel samen.

Tien jaar geleden heb ik een project gedaan met mijn voormalig bureau in Luxemburg. Daar werd een Zwitserse methode gebruikt en die was heel simpel. Je geeft de schil in, het aantal mensen dat in de kantoren kan werken, enzovoort. Onderaan krijg je dan een rood of een groen blokje. Als de schil voldoende is, en als het goed berekend is, dan krijg je een groen blokje. Daarna ga je na hoe de installatie moet werken. Daar wil Europa naartoe.

Minister, in navolging van de professor die in de klimaatcommissie kwam spreken, heb ik enkele vragen. Wat is uw visie en standpunt omtrent de evaluatie en analyse van de Europese richtlijn en de nieuwe Europese berekeningsmethode voor de energieprestatie van gebouwen? Het huidige tijdspad voor de energie-efficiëntie van nieuwbouw eindigt in 2021. Op welke manier denkt u daarmee verder te gaan?

Omdat innovatie wordt beperkt en de termijn voor integratie te lang is – dat hoor je van mensen van Agoria –, vormt het EPB geen geschikt instrument voor het voeren van een klimaatbeleid binnen het domein Wonen, als ik het zo cru mag stellen. Op welke manier denkt u een aantal zaken snel te kunnen invoeren in afwachting van de implementatie van de nieuwe Europese richtlijn?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Het overleg met de stakeholders over het invoeren van een maatschappelijk aanvaardbaar verplichtingenkader voor bestaande woongebouwen, wordt momenteel gevoerd in het kader van het Renovatiepact. Tegen uiterlijk 2050 moet het volledige Vlaamse woningpark energetisch grondig worden opgewaardeerd.

Een specifieke werkgroep is belast met het opmaken van een inventaris van mogelijke maatschappelijk aanvaardbare en technisch haalbare verplichtingen die energetische renovatiewerken kunnen stimuleren en versnellen.

Ik ben mij er inderdaad van bewust dat in een aantal gevallen de energiebesparing die wordt gerealiseerd door de woningen te isoleren, in de praktijk beperkt kan zijn door wijzigingen in het gebruikersgedrag. Zeker in energetisch slecht scorende woningen, waar bewoners soms noodgedwongen zeer energiezuinig leven en slechts een beperkt aantal kamers kunnen verwarmen, kan dit het geval zijn. Ik vind het echter niet correct om dergelijke situaties, die fundamenteel verschillen wat gebruik betreft, met elkaar te vergelijken. Dat is appels met peren vergelijken.

Ik wil geen afbreuk doen aan het werk van de professor, die overigens een zeer goede reputatie geniet. Maar vooraf een inschatting doen van de energieprestaties van een bepaalde woning en die achteraf vergelijken met de berekende waarden, deze keer inclusief een gewijzigd bewonersgedrag dat nadelig is voor het energieverbruik, wil ik niet doen. Je moet de technische en morfologische eigenschappen van de woning voor en na met elkaar vergelijken.

Bovendien zorgt het isoleren van deze woningen ook voor een betere woonkwaliteit en voor een essentiële verbetering van het comfort – vermijden van tocht, verhogen van de gevoelstemperatuur, enzovoort. Het voorgaande neemt niet weg dat we in de toekomstige sensibilisering nog meer dan vandaag de impact van het gebruikersgedrag op het energieverbruik zullen moeten duiden.

Verder wens ik op te merken dat er bij het uitwerken van de premievoorwaarden voor isolatiewerken steeds rekening wordt gehouden met het optimale isolatieniveau. Vanaf een bepaald aantal centimeters is het energiebesparingseffect van bijkomende isolatie immers minimaal. We moeten niet per se streven naar de maximaal haalbare isolatiedikte. We moeten voldoende oog hebben voor de kostenoptimaliteit in relatie tot de energiebesparing die met de investering kan worden behaald.

Het klopt dat de Europese Commissie de richtlijn betreffende de energieprestaties van gebouwen herzielt. Via een enquête bij de lidstaten en stakeholders heeft de Europese Commissie input gevraagd, die momenteel wordt verwerkt in een ontwerp van aangepaste richtlijn. Dat eerste ontwerp wordt verwacht in september 2016. De inhoud is op dit moment dus nog niet gekend, ik wens dan ook voorzichtig te blijven tot het moment dat ik de richtlijnen van de nieuwe richtlijn ken.

Ook de uitwerking van de nieuwe set Europese normen is nog in volle gang. Deze set is nog niet zo ver gevorderd dat die kan worden geïmplementeerd in de huidige rekenmethodieken. Het VEA volgt de ontwikkelingen van de normen op, zowel op Europees als op Belgisch niveau, evenals de toepasbaarheid van de normen in de praktijk.

De huidige ontwikkelingen van de EPB-rekenmethodiek baseren zich ook zo veel mogelijk op de bestaande Europese normen en, indien beschikbaar, op de ontwerpnormen uit de nieuwe Europese set aan normen.

In de herziene Europese richtlijn van mei 2010 wordt de lidstaten opgelegd vanaf 2021 voor de nieuwbouw een kostenoptimale BEN-eis in te voeren. In Vlaanderen zit de invoering van die BEN-eis op schema.

Aangezien voor nieuwbouw al een ambitieus beleidskader bestaat, verwacht ik dat in de nieuwe herziening van de richtlijn de focus vooral zal liggen op het energiezuiniger maken van bestaande gebouwen. De Vlaamse Regering is de langetermijnstrategie voor het verbeteren van de energieprestatie van het bestaande gebouwenpark al aan het voorbereiden, met onder andere de uitwerking van het Renovatiepact. Daarin wordt in overleg met de stakeholders een langetermijnvisie uitgewerkt om de renovatiegraad van ons Vlaamse woningenbestand substantieel te verbeteren met een tijdshorizon tot 2050.

In de EPB-evaluatie 2015 die door het VEA werd uitgevoerd, werden zowel de EPB-rekenmethodiek als het innovatieve kader geëvalueerd. De evaluatie toont

aan dat de ontwikkelingen aan de rekenmethodiek sinds april 2014 sneller gebeuren. Door een uitbreiding van de technisch-wetenschappelijke ondersteuning naar een consortium van partners, kunnen meer problemen tegelijkertijd onderzocht en aangepakt worden.

Daarnaast werd door het VEA, samen met de stakeholders, het bestaande kader voor de evaluatie van innovatieve technologieën en concepten onder de loep genomen. Een aantal voorstellen om de waardering van de innovatie te versnellen en te verbeteren, werden geformuleerd. Een aantal voorstellen maken op dit moment zelfs het voorwerp uit van politiek overleg binnen de regering.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Als je het rapport over tien jaar EPB-regelgeving doorneemt, merk je dat er op dat vlak een enorme dynamiek is ontstaan en dat onze nieuwbouwwoningen het van het zijn op het vlak van energiezuinigheid. Maar ik begrijp ook de opmerkingen van collega Gryffroy. Hij heeft een lange voorgeschiedenis op dit vlak. Als expert zal hij waarschijnlijk wel een aantal pijnpunten uit de EPB-regelgeving kunnen halen. Waarschijnlijk is het zijn bedoeling om hier nu al aan te kaarten dat, als er dan toch een nieuwe Europese richtlijn op komst is, die we in Vlaanderen sowieso zullen moeten implementeren, daar rekening mee moet worden gehouden.

U laat uitschijnen – en ik ga ervan uit dat het dan ook zo zal zijn – dat in die nieuwe Europese richtlijn de focus wel degelijk op bestaande woningen zal liggen. Dat betekent dat we ons in het najaar aan een richtlijn mogen verwachten die zal uitrollen naar een decretaal kader, ook wat betreft renovatie. U zegt zelf dat onze horizon nog altijd op 2050 ligt. 2050 is dan dé deadline waartegen we graag zouden zien dat ons verouderde woonpatrimonium opgewaardeerd en gerenoveerd wordt.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, volgens mijn informatie wordt over het geheel van Europese normen, dus de ISO 52000-1-reeks, in het najaar van 2016 gestemd in de Europese Commissie. U geeft de indruk dat u nog op die normen moet wachten voordat we dat kunnen integreren in ons EPB-verhaal.

– Bart Nevens treedt als voorzitter op.

Er wordt in oktober over gestemd, maar die teksten gaan nu al rond. Met een eenvoudige navraag kan het VEA die teksten al opvragen. Als ik dat kan, moeten zij dat ook kunnen.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, ik heb die ervaring met de Privacy-verordening, een paar maanden geleden. Op het allerlaatste moment gebeuren daar soms nog fundamentele veranderingen aan. Op Europees niveau ben je nooit zeker. Ik heb dat meegemaakt met bijvoorbeeld de discussie over de leeftijd waarop men op sociale media mag: die is daar op het allerlaatste moment aan toegevoegd.

U hebt natuurlijk gelijk, de grote krachtlijnen zal ik waarschijnlijk al kunnen overnemen, maar je moet er altijd rekening mee houden dat daar nog onverwachte zaken bij kunnen komen. Zolang het niet goedgekeurd is, is het niet goedgekeurd.

Andries Gryffroy (N-VA): Daar ben ik het mee eens, maar er is een groot verschil tussen wat er komt en wat er nu is. Bij wat er komt, werkt men vanuit een schilmethode, kijkt men wat de behoefte is en hoe men die kan invullen. Maar hier kun je je het nog altijd permitteren om je schil iets minder interessant te maken en dat sterk te compenseren met zonnepanelen, warmtepomp, zonneboiler enzovoort, en zo ook een goed E-peil te hebben. Dat is het dilemma.

Dat gebeurt soms ook in grotere projecten. Men haalt bijvoorbeeld een E-peil van 20, maar men haalt dat gewoon door 1000 vierkante meter zonnepanelen op het dak te leggen. Maar of het gebouw dan een goede schil heeft, wordt daar niet in verrekend. De Europese richtlijn zal vertrekken vanuit de schil, en zal dan pas kijken naar hoe je de technieken invult.

Wat ik ook belangrijk vind, en waar ook Agoria toe oproept, is innovatie. Die zit er momenteel totaal niet in. Het is immers veel te complex om iets aan te passen. En als men dan al aanpassingen doet, is men weer achterop aan het hollen. Men heeft onlangs aanpassingen gedaan voor luchtgroepen. Men heeft daar fouten gemaakt voor ziekenhuizen. Het is soms echt huilen met de pet op. Er is bijvoorbeeld ook niets voor een centrale stookplaats. Er is nog altijd geen goede regeling omtrent warmtenetten enzovoort.

En dus vind ik dat het EPB achterhaald is. Rekening houdend met wat op ons afkomt, kunnen we volgens mij een aantal zaken mogelijk heel snel nog wijzigen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik dank u voor uw antwoorden in uw eerste commissie. U ziet dat er heel wat werk op de plank ligt. Er bestaan heel wat plannen. In de beleidsbrief van de minister was er sprake van twaalf of dertien plannen die allemaal moesten landen in de loop van het jaar. Ik weet niet of dat zal lukken.

Minister, u zegt dat u wilt dat tegen 2050 het woningenbestand energetisch op niveau zit. Dat is natuurlijk een goede doelstelling. Ik ben de eerste om voor langetermijndoelstellingen te pleiten, maar ik wil toch ook wel voor tussentijdse doelstellingen en mijlpalen en meetpunten pleiten om te vermijden dat we in 2049 moeten vaststellen dat we er niet zullen geraken. Ik ben dus pro langetermijndoelstellingen, maar niet zonder tussentijdse meetpunten.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over certificaten van bekwaamheid voor installateurs van groene-energiesystemen – 1772 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, om te vermijden dat het plaatsen van systemen voor groene energie, zowel zonneboilers als warmtepompen, zou kunnen gebeuren door minder bekwame vaklui, is er nu een soort van certificatensysteem. Er bestaat een certificaat van bekwaamheid voor vaklui die een bepaalde opleiding hebben gevolgd en geslaagd zijn in een examen om groene-energie-installaties te plaatsen, het zogenaamde RESCert-certificaat. De premie voor een warmtepomp en zonneboiler wordt vanaf 1 juli 2017 ook gekoppeld aan die kwaliteitseis voor installateurs.

Alleen installateurs die een erkende specifieke opleiding volgen én slagen voor het examen, kunnen een certificaat behalen. Er bestaat echter ook een certificaat op niveau van de installatiebedrijven, het Quest-certificaat.

Minister, hoe zal de overheid deze opleiding verder promoten? Is er al een evaluatie van deze labels en de opleiding? We zullen dit ook kenbaar moeten maken bij de consument via een mediacampagne. Dat zou echt iets voor u zijn. *(Gelach)*

Is het opportuun om bij groepsaankopen van zonnepanelen een certificaat van bekwaamheid als een van de voorwaarden te laten opnemen?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, zoals u weet, heb ik al gezegd dat de combinatie van inhoudelijke sterk technische mensen en een aantal andere talenten wonderen kan verrichten in de komende periode.

Op de website van het Vlaams Energieagentschap (VEA) vinden particulieren, installateurs en opleidingsinstellingen informatie op maat over het certificaat en de opleidingen. In de communicatie rond premies voor zonneboilers en warmtepompen wordt gewezen op het belang om voor de installatie een beroep te doen op gecertificeerde installateurs.

Sinds de opstart van begin 2014 is een continue groei van het aantal afgeleverde certificaten vastgesteld.

Na overleg met het VEA besliste Test-Aankoop in 2015 om voor haar groepsaankoop zonnepanelen het certificaat van bekwaamheid als voorwaarde in het lastenboek op te nemen. Dat leidde tot een stijging van het aantal inschrijvingen voor de opleidingen.

De recente aankondiging van de wijziging van de energieprijzen wakkert de interesse verder aan. Ik heb dan ook in het besluit van de wijziging van de energieprijzen ingeschreven dat voor het verkrijgen van een energieprijze voor een zonneboiler of warmtepomp, een RESCert-certificaat verplicht zal zijn voor de installateur vanaf 1 juli 2017. Dat betekent dat er een overgang is van 1 jaar voor de installateurs om de nodige opleidingen te volgen.

Om de particulier, installateur en opleidingsinstellingen de mogelijkheid te geven om zich tijdig te kunnen voorbereiden, startte het VEA eind maart 2016 al met gerichte communicatie naar de verschillende doelgroepen. Na definitieve goedkeuring van de premiewijzigingen, wordt de communicatie verder opgedreven. De premiewijzigingen zullen deze maand op de agenda van de Vlaamse Regering komen. De communicatie zal voornamelijk redactioneel gebeuren, via pers en vele communicatiekanalen van de Vlaamse overheid – energiesparen.be, vlaanderen.be, premiezoeker.be –, sociale media, premiebrochures, bouwbeurzen. Uiteraard zal ook ikzelf een ambassadeur zijn om dat aan het publiek bekend te maken. Ook de intermediären, waaronder de netbeheerders, gemeenten, beroepsfederaties, spelen een belangrijke rol in het informeren van de doelgroepen.

In het kwaliteitscharter voor groepsaankopen zonnepanelen, dat er binnenkort aankomt, is als een van de engagementen bepaald dat de geselecteerde installateurs over een geldig certificaat van bekwaamheid moeten beschikken.

Mijnheer Gryffroy, u vraagt, wij draaien.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, dat zal ik onthouden.

Er is het RESCert-certificaat voor installateurs en het Quest-certificaat voor bedrijven. Is het niet mogelijk om deze op elkaar af te stemmen en te komen tot één geïntegreerde label?

Minister Bart Tommelein: Dat is een goede suggestie die we zullen onderzoeken. Voor de transparantie en de eenvoud zou het goed zijn om te komen tot één uniek systeem dat voor iedereen herkenbaar is.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het weergeven van renovatiekosten in het energieprestatiecertificaat (EPC)
– 1773 (2015-2016)**

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Wie een woning wil kopen, moet soms snel belangrijke beslissingen nemen. De kandidaat-koper moet meestal naar een bank stappen en een lening krijgen. Bij de renovatie van een woning worden de kosten ook vaak onderschat. Het inschatten van de juiste verbouwkosten is voor een first-time buyer een moeilijke opgave. Daarom zijn we, naar het voorbeeld van het buitenland, al lang vragende partij voor een koppeling van het EPC aan een databank. Die kan gebruikmaken van maatstaven die binnen de sector reeds bestaan. Zo gebruikt de VMSW zelfs minimale en maximale normen in haar bouwnormen voor sociale woningen.

Minister, in uw eigen begeleidende nota van de hervorming van de energiepremies maakt u zelf melding van de kostprijs om bijvoorbeeld de ramen te vervangen: "Indicatief kan worden aangegeven dat een investering in 1,1 glas geplaatst door een aannemer 140 euro per m², (exclusief 6% BTW) kost (60 euro voor het glas zelf, 80 euro voor de plaatsing), diezelfde investering indien 0,8 glas wordt geplaatst 240 euro per m² (exclusief 6% BTW) (160 euro voor het glas zelf, 80 euro voor de plaatsing)."

De kostprijs is dus bekend en er kan gebruikgemaakt worden van benchmarks over de prijs van isolatie, glas, radiatoren, ketels, warmtepompen, vloerisolatie, enzovoort. Als die worden gekoppeld aan het EPC, waarin ook de oppervlaktes van het dak en van de ramen moeten worden genoteerd, kun je snel zien wat het zal kosten om de woning te verbeteren, zonder dat meteen de impact moet worden berekend op de EPC-waarde.

Wellicht zal bij de Confederatie voor de Bouw weinig bereidheid zijn om deze koppeling te maken, omdat ze vrezen op bepaalde prijzen te worden vastgepind met een neerwaartse druk op die prijzen tot gevolg.

Minister, wat is uw visie over de mogelijkheid om bij het EPC ook aandacht te besteden aan concrete becijferde oplossingen? Hoe staat u tegenover een automatische calculatie van de energetische renovatiekosten in het EPC? Op welke termijn voorziet u een hervorming van het EPC?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik sta positief tegenover het voorstel inzake het toevoegen van renovatiekosten aan het EPC. Ook in de werkgroep over de inhoud van het renovatieadvies van het Renovatiepact werd deze aanpassing aan het huidige EPC voorgesteld.

De koper heeft nood aan een beter zicht op de renovatiekosten. Iedere energierenovatie van een woning is maatwerk. De ene maatregel zal in een bepaalde woning meer kosten dan in een andere woning. Daarom vind ik dat we de eerste lijnsinformatie in het EPC moeten beperken tot de zuivere energetische kosten, los van de afwerking of bijhorende kosten. In een verder renovatieadvies kunnen dan gedetailleerde berekeningen gedaan worden.

We moeten er in ieder geval voldoende rekening mee houden dat een EPC wordt opgemaakt in opdracht van iemand die een gebouw wil verkopen en die het van de hand wil doen. Bij het opmaken van een renovatieadvies is het doel vooral een pad te geven aan de koper die een pand verworven heeft. Dit zijn duidelijk verschillende motieven en belangen bij een advies.

Maar ik ben het met u eens dat op moment van een verkoop een kandidaat-koper een minimum aan informatie moet krijgen over de energetische werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor onze klimaatdoelstellingen. De beschikbare informatie over de kosten van energetische renovaties moet verder en beter in kaart gebracht worden. Het is immers belangrijk dat de informatie die aan de koper wordt gegeven, up-to-date is en dat duidelijk is welke kosten al dan niet in de doorgegeven kostprijs vervat zitten, zodat de koper niet op het verkeerde spoor wordt gezet.

Wat betreft het overtuigen van bouwfederaties: daar heb ik wel wat ervaring mee. Dit was ook al nodig voor de aanpak van de socialefraudebestrijding. Ik heb ze al van sommige zaken kunnen overtuigen, waar ze eerst weigerachtig tegenover stonden. We nemen dit erbij en we hopen dat we ook resultaten zullen bereiken.

– Tinne Rombouts treedt als voorzitter op.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, ik denk dat uw optiek de juiste is. Er moet duidelijk omschreven worden wat al dan niet in die prijsberekening zit. Er moeten uiteraard geen prijzen worden opgegeven voor keukentabletten, bijvoorbeeld, want dat heeft niets te maken met energie. Toch denk ik dat dit snel gerealiseerd kan worden. Hebt u enig idee op welke termijn dit zou kunnen gebeuren, of stel ik hierover beter een vervolgvraag?

Minister Bart Tommelein: Ik zal u het best een antwoord kunnen geven via een vervolgvraag. Geef me wat tijd. Zo meteen bereid ik alvast de vragen voor die deze namiddag in de plenaire vergadering zullen worden gesteld.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik vind dat dit moet worden geïntegreerd in de woningpas. Met de regelmaat van de klok worden ook in andere commissies vragen gesteld over wat bij een woning geleverd moet worden als certificaat of als attest. Onlangs ging het bijvoorbeeld nog over de asbestattesten. Het lijkt me belangrijk dat een woningpas als een echt werkinstrument kan worden gehanteerd door iemand die een nieuwe woning verwerft.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Onze fractie kijkt ook uit naar de resultaten. Op jaarbasis worden 88.000 woningen verkocht. Die 88.000 transacties zijn een unieke gelegenheid om aan de kopers niet alleen het EPC te overhandigen maar ook het renovatieadvies en de woningpas.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Transparantie is belangrijk, net als communicatie, niet alleen in de politiek, maar ook bij de verkoop van een woning. Een consument/koper moet maximale informatie krijgen op een gestructureerde manier, zodat hij geen kat in een zak koopt.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De woningpas moet en zal er op middellange termijn inderdaad komen, maar ik vraag een kleine concrete wijziging die snel kan worden ingevoerd en later kan worden geïntegreerd in de woningpas. Hiermee mag niet worden gewacht vanwege het 'grote verhaal'.

De voorzitter: Dat is niet de bedoeling. Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Inderdaad niet. We moeten een visie uitwerken, maar dat neemt niet weg dat we tussentijds geen stappen mogen doen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.